

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Vidékfejlesztési Agrármérnöki Szak

***Kányád község és Székelypetek
belső folyamatainak elemzése***

Belső konzulens: Dr. habil. Bali Lóránt

Készítette: Tárkányi Jankó Sarolta
MGIX8V
levelező

Intézet: Vidékfejlesztés és
Fenntartható Gazdaság Intézet

Székelyudvarhely
2023

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés és célkitűzés.....	3
2	Irodalmi áttekintés.....	4
	2.1 Kányád község térszerkezete.....	4
	2.2 Természetföldrajzi jellemzők.....	5
	2.3 Gazdasági – társadalmi fejlődése	6
	2.4 Infrastrukturális fejlettsége.....	6
	2.5 Székelypetek bemutatása	7
3	Anyag és módszer.....	11
4	Vizsgálati eredmények és értékelésük	13
	4.1 Interjúk elemzése.....	13
	4.2 Demográfiai adatok.....	16
	4.3 Infrastrukturális mutatók	25
	4.4 Gazdasági mutatók.....	25
	4.5 Mezőgazdaság.....	31
5	Következtések, javaslatok.....	33
6	Összefoglalás	35
7	A szakirodalom jegyzéke	41
8	Melléklet.....	44

1 Bevezetés és célkitűzés

Hogy miért is választottam ezt a témát, annak több oka is van. A válasz azt is megérteti, hogy mit keresek újra az egyetemen. A részletes bemutató előtt, hadd mondjam el, hogy Petek egy eldugott falu, távol mindentől, ahol se iskola, se óvoda, se gyerek, se emberek, még legalább posta vagy internet sincs. Kiöregedett, haldokló falu, egyetlen pappal, alig 200 lélekkel. Ahogy az ember belép a faluba, visszahőköl a bizonyosságtól, hogy a nyugodt felszín alatt semmi nincs. Ez adja fájó nyugodtságát. Amúgy nem a szülőfalum, 34 éves koromig nem is halottam az alig 18 km-re lévő faluról. A párom szülőfaluja, általa hallottam először Petekről. Az én gyökereim messze vannak Udvarhelytől, a kalotaszegi Inaktelkéről származom, amely egy pontosan ilyen fájóan haldokló, alig 200 lelkes eldugott kis falu, lágy dombok között. Ahogy legelőször a domb tetejéről megpillantottam Petket, mintha Inaktelkét láttam volna. Azonnal beleszerettem. És azóta motoszkál a gondolat a fejemben, hogy valamit tenni kell, menteni kell a menthetőt. Az évek alatt lassan körvonalazódott a gondolat, hogy az út, amely segítséget nyújthat, az az évszázadok óta művelt föld, a mezőgazdaság. Mára már meggyőződésemmé alakult, hogy ha a faluban lévő pár fiatalnak munkát tudunk adni, hazacsalogathatunk más elszakadt falubelieket is, akik csak és kizárólag a megélhetésért hagyták el a falut. Ezért tanulok. Az egyetem biztosíthat nekem egy olyan tudást, amellyel a faluban el lehet indítani valamit. Pályázatok, amelyek gyümölcsösöket, feldolgozásukat, értékesítését, munkát, fizetést biztosítanak.

Dolgozatomat két fő részre osztottam: az első részben a községet mutatom be, gazdasági, társadalmi, infrastruktúrális, mutatók alapján az rendszerváltás utáni évekre koncentrálna. A második részben a különböző mutatók alapján mutatom be a községet illetve a község második legnagyobb faluját, Székelypetket az elmúlt 5-6 év adatait felhasználva, kimondottan a jelenre figyelve. Azért tartottam fontosnak kiemelni Székelypetket is, mert a község egésze mellett fontosnak tartottam az egyes falvak jelenségeire való rámutatást. Természetesen minden falu a községben egyedi jegyekkel rendelkezik, de a folyamatok alaposabb megismerése érdekében mégis fontosnak tartottam legalább egy falu kiemelését.

Szakdolgozatom fő célja a község és a falu jelenlegi helyzetének megismerése, bemutatása, gazdasági, társadalmi, demográfiai szempontból, majd a következtetések levonása után, a lehetőségek feltárása, javaslatok megfogalmazása a vidék fejlesztésének érdekében. A mezőgazdaság és a faluturizmus lehet a fejlesztés eszköze, ennek érdekében ezek lehetőségeit fogalmazom meg, mint javaslat a fejlesztésre.

2 Irodalmi áttekintés

2.1 Kányád község térszerkezete

"..... e völgyben, illetőleg ennek a Petek felől jövő völgygyel való összetalálkozásánál, fekszik Kányád. Ezen két falu közt régi templom állott, melyről az a hagyomány, hogy azt még a fehérbarátok – kiknek ottan kolostora volt – építették; alig 70 éve, hogy azt a kányádiak leszedve új templomot építettek falujokban. A régi templomból hozott harangjokat – melynek körirata talán utasíthatott volna – 1848-ban ágyunak adták be, azonban a szerzetesek itt létét követelő hagyomány némi támogatására ott van alább a barát dülőnek nevezett hely, és egy kápolnapatakának nevezett csermely, mely mellett, hagyomány szerint a szerzeteseknek állott hajdan kápolnájuk. E falu Kanad néven már 1332-ben előfordul." (ORBÁN, 1991)

A községhez 8 falu tartozik, a községközpont Kányád. Ezek a falvak: Kányád, Abránfalva, Ége, Homoródszentlászló, Jásfalva, Miklósfalva, Székelypetek és Székelydália. A községtől 5 km-re van a legközelebbi községközpont Székelyderzs.

A községet Székelyudvarhely felől a 137A jelzésű megyei úton lehet megközelíteni, amely aszfaltozott Miklósfalván és Kányádon. Kányád végében a megyei út aszfaltozása megszakad, de döngölt földúton halad Székelypetek irányába Brassó megyéig. (INTERNET1)

1 térkép: Kányád község és falvai

Forrás: székelyhon.ro

A dombsági Udvarhely vidékének települései közé tartozik, számos apró településből álló településhalmazt alkotva. Minden falunak külön történelme van, a helyi gazdaság elsősorban az önellátásban csúcsosodik ki. (HORVÁTH, 2003)

Ezen falvak nagy többsége nehezen érhető el, a megyei út illetve a községi utak jelentik az vonalas infrastruktúrát.

2.2 Természetföldrajzi jellemzők

Éghajlati tényezők: A vidék éghajlata kedvező a különböző növények termesztésének szempontjából. Az éghajlatra jellemző a szélsőséges hő- és fényviszonyok előfordulása. Mind a nagyon magas 35- 40 C⁰, mind a nagyon alacsony -20-25 C⁰ fok is előfordul. A *csapadék* gyakorisága, intenzitása, időbeni eloszlása is lehet nagyon szélsőséges.

A *mérsékelt-kontinentális éghajlat* jellemző vonása, hogy az évi középhőmérséklet 7,9 fok körül van. A mérsékelt forró nyarú éghajlati régió évi csapadékmennyisége (kb. 750 mm évi átlagban) elegendő csapadékot szolgáltat a tenyészidőszak alatt. A napfénytartam a hosszabb vegetációs időszakú növényeknek is kedvez. A hőmérsékleti értékek a kapásnövények és a zöldségfélék szükségleteit egyaránt kielégítik. Széljárása dél-nyugati, csak ritkán fokozódik viharossá. A *levegő páratartalma* is egy fontos tényező. Összefügg a hőmérséklettel, a fényviszonyokkal és a vízzel való ellátottsággal. A szél szerepe változó a gyümölcsstermesztés folyamatában. Hasznos, amikor a széllel porzódó fák, pl. dió, mogyoró megtermékenyítését segíti. Káros, amikor az állandó erős szelek deformálják a koronát és a gyümölcsöt leverik a fáról. Érdekes figyelembe venni az általában uralkodó szélirányt is. Mivel dombokkal körülvett, könnyen alakul ki köd, szélcsendes időjárás, szennyeződést elősegítő légköri állapotok. (SZÉKELYFÖLD MUNKACSOPORT, 2001)

Talaja agyagos, régen a falu határában gyűjtött agyagból téglát készítettek az emberek. A vörösesbarna erdei talaj a domináns, csekély arányban a podzoltalaj. Mezőgazdasági termelés szempontjából természeti adottságai, domborzati viszonyai, vízbázis szerkezete kedvezőtlenebb az országos átlagnál. (HORVÁTH, 2003) A falu határában számos védett növény található: nárcisz, pünkösdi róza, lila vadliliom. (INTERNET 2)

A *dombsági* jellegű területek, főleg az oldallejtők és völgyközi hátak, legnagyobb része erősen tagolt eróziós-derráziós dombsorokból, magasabb térszínekből és pusztuló lejtőkből áll. A földcsuszamlások (omlás, csúszás, rogyás, suvadás, talajfolyás) szerepe egyre jelentősebb lett. (dr. VOFKORI, 1997)

2.3 Gazdasági – társadalmi fejlődése

Az elmúlt években a községre az elvándorlás volt a jellemző. Ennek okai nagyon sokrétűek: az útviszonyok folyamatos romlása, az intézményhálózat kiépítetlensége, a családi költségek növekedése és a jövedelem csökkenése, így felütötte fejét az elszegényedéstől való félelem is. Migrációs folyamatokat lehetet megfigyelni, amelynek főbb tényezői a gazdasági-munkavállalási viszonyok, a színvonalasabb szolgáltatások igénybevételének lehetőségei, a kedvezőbb életkörülmények. (dr. VOFKORI, 1997) A migráció döntő tényező a falvak lélekszám alakulásában. A népesség-kibocsátó térségek közül Udvarhely vidéke mindig is első helyen állt, és azon belül is az elmaradottabb mikrorégiói, mint Kányád község is. (BODÓ, 2007) Az évek alatt javult az egészségügyi ellátás, a csecsemő és gyermekhalandóság majd teljes egészében eltűnt. Eközben a felnőtt lakosság életkilátásai folyamatosan romlottak, amely főleg a községet érintve, magas szinten stabilizálódott az elhalálozási ráta.

A község egyik erőssége az állattenyésztés. Csökkent az állatállomány, főleg a háztáji állattartásra rendezkedtek be a falvak lakói, ennek pedig elsődleges oka a tej felvásárlásának kedvezőtlen ára. Sertést, nyulat, háziszárnyasokat is főleg háztáji tartásban találunk.

Mivel dombvidék és elsődleges az állattenyésztés, mint megélhetési forrás, ezért is magasabb a növénytermesztésben a takarmánynövények szerepe. A községben főleg gabonát (búza, rozs, kukorica), burgonyát termesztettek nagyobb mennyiségben, míg a zöldség növényeket elsősorban a háztáji gazdaságban termesztettek. Gyümölcs és gyógynövény termesztés is csak háztáji gazdálkodásban fellelhető. (dr. VOFKORI, 1997)

A 2000-es években a vállalkozások száma 10 alatt maradt. Seprűkötéssel, fafeldolgozással, gyapjufeldolgozással, malom működtetésével és kereskedelemmel foglalkozó cégek találhatók a községben. Az 1996-os adatok szerint ezekben a vállalkozásokban 114 fő vállalt munkát. (dr. VOFKORI, 1997)

2.4 Infrastrukturális fejlettsége

Nem kétséges, hogy a hátrányos helyzet másik alapvető kérdésköre az infrastrukturális fejlettség. Ezen belül a közlekedési infrastruktúra, amelynek elhanyagolt állapota, alacsony szintű fejlesztése is oka a szállítmányozás akadozásának illetve az idegenforgalom akadozásának. Eleve Udvarhely térségét elkerülik a főbb országutak, a falvak nagy többsége is nehezen érhető el, a vonalas infrastruktúrát a községi utak nagy száma teszi ki, amelyeknek rendkívül rossz az állapota.

(HORVÁTH, 2003) Ez a rendkívül rossz úthálózat az egyik magyarázata Kányád község nem megfelelő fejlődésének, leszakadásának. A községben az úthálózat keskeny vonalú, két autó nehezen fér el egymás mellett. (dr. VOFKORI, 1997)

Ami a községben az utóbbi években kiépült és kielégítően működik, az a elektromos energia hálózat. A vízellátás az utóbbi évekig legfőképpen saját kutakról történt. A csatornázás és szennyvízelvezetés nem megoldott a községben. A veszélyes illetve szilárd hulladékok elhelyezésére a községben egyelőre nincs korszerű lehetőség. (INTERNET 3,4)

Bár a felszín alatti vizek minősége megfelelő, tökehiány miatt a vezetékes vízellátás csak az utóbbi 10 évben lett kialakítva a községben, összesen 19 km. (Kányád és Petek falvakban) Ugyanakkor a falvak határába kihordott különböző hulladékok ezen vízbázisok meglétét veszélyezteti.

Kultúrotthon csak 4 faluban van a 8-ból: Kányádban, Székelypetken, Dályán és Miklósfalván. Ezek a nagyobb lélekszámmal rendelkező falvak. Már nem működik, de volt fúvós zenekar Miklósfalván, Kányádban községi könyvtár működött.

A 2000-es évek közepéig 4 iskola működött a községben, Kányádban elemi és általános, míg Petken, Dályában és Miklósfalván egy-egy elemi iskola és óvoda.

Fogorvos, gyermekellátás nincs a községben, csak házi orvos. Szakrendelők csak a városban vannak, míg gyógyszerár az utóbbi 10 évben nyílt a községközpontban. (dr. VOFKORI, 1998)

A vidékfejlesztés középpontjába az embert kell állítani, a közösséget magát, nem pedig a gazdaságot. A sikeres megmaradás alapfeltétele az ember, a közösség. Ha bármilyen helyzet javításáról szeretnénk beszélni, azt a közösség javításával lehet elérni. (BÍRÓ, 2006)

2.5 Székelypetek bemutatása

Térszerkezet, földrajzi helyzete

A székely-szász-román érintkezési vonalon, gyepűn, Székelyföld Brassó megyével határos peremfaluja. Petek, Székelypetek (Petecu) - é. sz. 46° 10' 23", k. h. 25° 14' 13" - Hargita megye délkeleti csücskén, Székelyudvarhelytől 18 km-re délre, a Verőfény-tető lábánál, a régi Felső-Fehér megye 1878-ban átcsatolt részében fekszik. Közigazgatásilag Kányádhoz tartozik, melytől 6 km-re északra van. A szomszéd falvak 3-10 km távolságra vannak tőle. Keleten Ége, Székelydália, délen Daróc, Pálos, nyugaton Homoródbene, Székelymuzsna, északon Székelyderzs, Kányád, Jásfalva határolja. A Benén áthaladó Segesvár-Brassó vasútvonal 5 km-re van a falutól. A 317A jelzésű, hengerelt megyei út halad át rajta, amely Székelyudvarhelyet Kőhalommal köti össze. Az egykori Udvarhely vármegye végfaluja

tengerszint feletti magassága 575-600 m. Legmagasabb pontja Őrhegy 756 m, legalacsonyabb fekvésű pontja a Rét, 525 m. A szintkülönbség így 231 m. (INTERNET5)

Ha a községközpont irányából érkezünk, Petek a hagyományos, halmazos udvarhelyszéki településszerkezet képét mutatja, viszont elhaladva a református templom mellett, ahogy balra továbbmegyünk a mindenféle funkció nélküli, 1938-ban épült görögkeleti templom mellett – amely itt akár a sikertelen románosítás emlékműve is lehetne –, jobb kéz felé folytatódik a főutca, mely kiegyenesedik és valamivel szélesebb lesz. A községtáblán túl, mintegy két kilométerre húzódik a megyehatár, és a szomszéd falu, Homoródbene már Brassó megyében található. Ez a településrész mintha valamelyest az egykori Szászföld falvaira emlékeztetne... (INTERNET7)

Kialakulása

Első írásos említése 1478-ból való, de ez nem zárja ki, hogy a falu már azelőtt is létezett. Mátyás király egyik levelében tesz említést róla, de a település valószínű ennél jóval régiebb, annak ellenére, hogy az 1300-as évekből való pápai tizedjegyzékben nincs benne a neve, ami a távoli múltban így jelentkezett: 1478-ban Pethk, 1584-ben Petk, 1733-ban Petek. (INTERNET1)

Neve eredetét homály fedi. Talán latin eredetű, „folt”-ként fordítható, románul is a neve erre utal. (Petecu – Folt) Állítólag a Petki nagybirtokos családról kapta, bár az is lehet, hogy a család kapta a faluról a nevet. Lehet a név szláv eredetű is, a szláv nyelvekben sok Petek személynév van. (INTERNET5)

Történelme

A falu mivel nem tartozott a Székelyföldhöz, (1876-ig Felső-Fehér vármegyéhez tartozott) lakosai jobbágyként dolgoztak 1848-ig, ami után a falu lakosai megvásárolták a nagybirtokot. Földbirtokosai az olthévi Hallerek voltak. Az első lélekszám kimutatás 1785-ből maradt ránk. Elég népes volt akkor a falu, 118 családban 672 lélek élt. Pár földbirtokos, három szabad család és 108 jobbágy család lakott itt. A falu lakossága 1835-ben 697 fő volt, 1850-ben 843. 1910-ben 844 fő, mind magyarok, 1941-ben 788. 1956-ban 765, 1966-ban 644. Bíró Erzs, a ma 89 éves néni meséli: „Mikor fiatal voltam 1000 lelkes volt a falu.” „Itt élet volt akkor” – mondja. (INTERNET5)

Az első világháborúban több mint 250 férfi vett részt a faluból, 36-an haltak meg. A második világháború idején a falu melletti dombtetőn volt a román-magyar határ.

Régebb románok is laktak itt, többnyire betelepített jobbágyok, de, vagy elköltöztek, vagy beolvadtak – a falu kultúrájában nem hagytak nyomot. Egyetlen ortodox templom őrzi valamikori

jelenlétüket, egy 1938-ban felszentelt, ma már teljesen elhagyatott, omladozó templom. Mai napig szégyenteljes titok, hogy ki volt az a 18 személy, aki támogatta az ortodox templom megépítését. Itt azért el kell mondani, hogy pl. a 2011-es hivatalos népszámlálási adatok szerint a faluban 4 román ajkú ember élt. A falu emlékezete nem tud róluk. Egyetlen román ajkú emberről tudnak, aki a petki születésű, magyar feleségével költözött ide Brassóból, itt is halt meg 2019-ben.

1965-66-ban vezették be a villanyt, 1968-tól buszjárat kötötte össze a települést Udvarhelyel. Ennek ellenére a 60-as, 70-es években sokan kiábrándultak a szocialista gazdálkodásból, elköltöztek az iparosodó Udvarhelyre, Brassóba, Sepsiszentgyörgyre.

Az 1989-es fordulat sem hozott semmit Petek lakosságának. 1992-ben már csak 317-en laktak a faluban, ebből több mint egy tucat roma. A lakosság elöregedése egyre erőteljesebb.

A régi református templomot 1587-ben emelték, a falutól távolabb, a temető feletti dombon. Ezt a templomot egy szélvihar 1811-ben elvitte. A mai templomát 1811 – 1824 között építették. A templom hossza 26 m, szélessége 12 m, magassága 8 m, míg a templomtorony magassága 32 m.

Az anyakönyvet 1767-től vezetik, azóta is megszakítás nélkül.

Néphagyomány

Néprajzilag a Homoród mentéhez tartozik, ez a hagyományos népviseletben is meglátszik, bár olyan elemeket is tartalmaz, amelyek jelzik, hogy jóval inkább heterogén település, mint szomszédai.

Egy, a néprajzban használatos modell, a vízgyűrű modell szerint, minél elszigeteltebb, minél távolabb van egy település a centrumtól, fő kulturális központtól, annál hagyományőrzőbb.

Petek éneklő falu volt, sok jó hangú emberrel. Ezt bizonyítja Kiss Júlia kántortanító, aki az 1950-es években száztágú énekkart, vegyes kart szervezett, működtetett, amely országos versenyeken is babérokat szerzett. 1958-ban országos harmadik lett Romániában. Még élnek néhányan, akik emlékeznek az akkori szép időkre, mint Bíró Erzsébet néni, aki büszkén mondja: „*Ohyan város nincs, hol petkiek nincsenek!*” Ugyanakkor azt is felpanaszolja, hogy ma már „*nem tartják tiszteletben a másikat*” – szerinte ez minden baj forrása.

Furcsa a régi lakodalmas szokás Petken, amelynek szereplői a pence asszonyok, akik a hangulatért felelősek, és pajzán tanácsokkal látják el a fiatalokat.

Petek híres női népviseletéről, varrottasairól. Érdekes a rakott székelyszoknya, a matyó hímzés, a sok szín használata. Ami igazán egyedivé teszi, az az, hogy a székelyruhát gyöngyözik. Fehér hímzett inget varrnak, a kötény matyó hímzésű, kézzel neccelt betétekkel díszítik. Piros hímes szőttesből készül a mellény, a szőttes szoknya cakkenes fekete bársonyát ezüstszerű piculákkal és szalmagyönggyel,

üveggyöngysorral teszik díszesebbé. A viselethez tartozó fehér gyolcsköténynek, a csipke mellett, jellegzetes díszítménye a színes, virágmintás lapos hímzés. Jellegzetes darabja a helyi népművészetnek a petki zsebkendő. A petki lányok varrják húsvétkor, annak a legénynek ajándékozzák, aki komolyan udvarol nekik. Ezért az ajándékért a legény zöld ágat tesz a lánynak a kapujára május elsején, Ugyanakkor ez a zsebkendő része a stafírungnak (kelengye) is. Konfirmálásra minden leánynak székelyruhát készítettek. (LŐRINCZ, 2012)

3 *Anyag és módszer*

A szakdolgozatomhoz primer és szekunder adatokat használtam fel. A szekunder adatokat a Román Statisztikai Hivatal adatbázisának és a kányádi Polgármesteri Hivatal adatainak felhasználásával nyertem. Előnyben részesítettem a szekunder adatgyűjtést, ugyanis számtalan előnye van a primér adatgyűjtéssel szemben, könnyen hozzáférhető adathalmazból lehet a kutatásomnak megfelelő adatokat nyerni.

A Román Statisztikai Hivatal adatai alapján mutatókat képeztem annak érdekében, hogy valós képet kapjak a község és a falu folyamatairól. Ezen adatok bemutatásához táblázatkezelő (Microsoft Office Excel 2013) és szövegszerkesztő (Microsoft Office Word 2013) programot használtam.

Az elemzés során a 2017 – 2022 közötti időszakot vizsgáltam, viszont egyes részeknél éves adat hiányában ez az intervallum változott. Az elemzés során 4 fő csoportot vizsgáltam meg: társadalmi, foglalkoztatási, gazdasági (mezőgazdaság) és infrastrukturális mutatókat.

Az általam alkalmazott mutatók

Társadalmi mutatók kiszámítása:

$$\frac{\text{lakónépesség}}{\text{terület}} = \text{népsűrűség (fő/km}^2\text{)}$$

Születési arányszám kiszámítása:

$$\frac{\text{születések}}{\text{lakónépesség}} * 1000 \text{ (db)}$$

Vándorlási egyenleg

$$\frac{\text{odavándorlás} - \text{elvándorlás}}{\text{lakónépesség}} * 1000 \text{ (fő)}$$

A foglalkoztatási mutatókat az alábbi segítségével számoltam ki:

$$\frac{\text{álláskereső}}{\text{népesség}} * 100 \text{ (\%)}$$

A gazdasági mutatókat az alábbi képlet segítségével számoltam ki:

$$\frac{\text{vállalkozások száma}}{\text{népesség}} * 1000 \text{ (db)}$$

Az infrastrukturális mutatók kiszámítása

$$\frac{\text{vízhálózatba bekapcsolt lakások száma}}{\text{lakásállomány}} * 100 \text{ (\%)}$$

Kutatásom során először a szekunder adatokat gyűjtöttem be, azért is, hogy legyen már egy rálátásom a községben való folyamatokra, jelenségekre. Az adatok feldolgozása után tértem rá a primér adatgyűjtésre. Mivel magam határozhattam meg a kérdéseket, így az adatok nagyobb kontrollja vált lehetségessé. Kutatásomban ez a nemstruktúrált, spontán interjú volt. Az interjú célja a

feltárás, a megértés és megismerés volt. Így lehetőségem volt az adatok mellett, felmérni az emberi attitűdöket, a jelenségek minőségi megismerésére, vélemények összegyűjtésére és elemzésére.

Nem volt előre rögzített kérdéssorom, interjúvázlattal rendelkeztem. A kérdéseim átfogalmazhatóak, nyitottak voltak, rugalmas voltam a sorrenddel is. Törekedtem az érthető, tiszta megfogalmazásra, releváns kérdések feltevésére. Céloom a tájékozódás, a helyi viszonyok felmérése volt. A spontán interjúnak van egy komoly hátránya: időigényes. Előnye, hogy részletgazdag, rugalmasan lehetett elkészíteni, a résztvevőnek lehetett aktív szerepe, meg lehetett figyelni a külső körülményeket.

Többször is visszatértem az interjúalanyokhoz, mert az ismételt interakciók során jó kapcsolat alakult ki a válaszadókkal. A kvalitatív elemzés (szubjektivitást helyezi előtérbe) sajátos céljaival összhangban a válaszadó megismerése, felfogásmódjának, motivációjának, értékeinek a feltárása volt a cél. Felfedező jellege miatt azonosíthattam azokat a kérdésköröket, amely a válaszadók számára fontosak, neki jelentősek s nem az én előfeltételezéseimet tükrözik.

Az interjúk készítése során alkalmazkodtam a megkérdezett emberek életritmusához, munkájához.

Valószínűségi mintavétellel dolgoztam, vagyis bárkinek az alapsokaságból, lehetősége volt bekerülni a mintába. A kutatási minta alanyait a falubeliek és a község egészére rálátással bíró emberekből került ki. Kisméretű a minta, amely válaszolt, de a cél nem a reprezentativitás volt.

4 Vizsgálati eredmények és értékelésük

4.1 Interjúk elemzése

Az interjút összesen 8 válaszadóval készítettem, akik mindannyian Kányád községben, Székelypetken élnek. A válaszadók koruk és foglalkozásuk szerint különbözőek voltak. Voltak köztük mezőgazdasági dolgozók, az önkormányzatnál dolgozók, kereskedelemben dolgozó illetve nyugdíjasok.

Az interjúk során személyes találkozások keretében kérdeztem rá a válaszadók véleményére. Az interjúk időtartama 20-30 perc volt, és akár többször is visszatértem további beszélgetésekre. Igyekeztem nyitott kérdéseket feltenni, hogy minél több információt kaphassak arról, hogy mit gondolnak Kányád község gazdasági, társadalmi, infrastrukturális mutatóiról. Az volt a célom, hogy minél pontosabb betekintést nyerjek a község, a falu életébe, gazdaságába, az eddigi megvalósításokba illetve a jövőbeni tervekbe.

Tapasztaltam, hogy a válaszadók nagyon készségesen, lelkesen válaszoltak, szívesen osztották meg véleményüket a község működéséről. Sok érdekes információval gazdagodtam, sikerült egy átfogó képet kapnom a községről és a faluról.

Az interjúk végeztével rögzítettem az összes adatot, majd elemztem az információkat. Az elemzés során több fontos témakör került előtérbe, amelyet az alábbiakban szeretnék részletezni. A válaszok alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a jelenlegi gazdasági helyzet nem kedvező a községben. A mezőgazdaság a legfontosabb gazdasági ágazat, de a megélhetés nagyon nehéz. A mezőgazdasági termények árai nagyon alacsonyak, a termelők nehéz helyzetben vannak, nem tudnak versenyképes piacot kialakítani. A községben nincsenek jelentősebb ipari beruházások vagy nagyobb vállalkozások, amelyek munkahelyet teremthetnének és növelhetnék a gazdasági aktivitást a községben. Ennek következtében sok fiatal elhagyja a községet, a jobb megélhetési lehetőségek keresése érdekében.

Ugyanakkor az önkormányzat (a közbirtokossággal karöltve) komoly erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a község valamennyi falujába megoldják az ivóvíz ellátást. Székelypetken most már minden lakott ház energia és víz infrastruktúrával ellátott, bár a vízellátottság időnként a falu magasabban fekvő részeiben akadozik. Az önkormányzat erre a belátható jövőben megoldást ígért. Újabb fúrásokat végeztek (2022-ben), amely most eredményes volt, erre keresik a beruházási lehetőséget, mivel pumpaházra, energiára és csövekre is szükség van az új forrás levezetéséhez a faluhoz. Nemcsak Petken, más falvakban is fúrásokat végeztek, amelyek eredményesnek bizonyultak.

A mezőgazdaság hagyományosan fontos szerepet játszik a község életében. A teljes közigazgatási terület nagy részét erdők és legelők borítják, amelyek ideálisak az állattenyésztésre és legeltetésre. A község mezőgazdasági termelése főleg az állattenyésztésre alapoz, főként a tejtermelésre és a húsmarha tenyésztésre alapoz. Az állattenyésztő gazdaságok kis méretűek és főleg családi vállalkozásként működnek. Az állattartó gazdaságok többsége főleg a helyi piacra termel, de egyesek a környező településekre és városokba is szállítanak.

A növénytermesztés a második legfontosabb területe a mezőgazdaságnak. A domborzati viszonyok, a terület adottságai, illetve a talaj minősége miatt a legelterjedtebb növények a takarmánynövények, mint pl. a lucerna és a széna készítése. Kis mennyiségben természetnek gabonaféléket, zöldségeket és gyümölcsöket. Mindezt leginkább háztáji termesztésben.

Szegényes a község rendezvény és program kínálata is. Az égi fesztivál évtizedeken át sok érdeklődött vonzott, de mára már a rendezvény kifulladás. (főleg a Covid korlátozások miatt) Minden faluban megtartják a falunapokat, általában augusztus első hetében. A Covid járvány kitörése után nem lehetett megszervezni és azóta sem szervezték meg a falvakban. A falutalálkozó alkalmával a városokba, külföldön élők többsége is hazatért az ünnepi szentmisére.

Sportolási lehetőség csak a községközpontban van, az azon kívüli falvak lakossága nem használja azt.

Az alapvető infrastruktúra (víz, energia) ma már rendelkezésre áll a lakosok számára a községben. Van orvosi rendelő, legújabb beruházásként fogorvosi rendelő, posta, gyógyszertár és élelmiszerüzlet is. A lineáris infrastruktúra szempontjából rengeteg elégedetlenséggel találkozott. Tömegközlekedési lehetőség csak a községközpontban van, autóval minden falu megközelíthető, de az utak minősége nagyon rossz. A megkérdezettek többsége úgy nyilatkozott, hogy ha a folyamatban levő útjavítást elvégzik, akkor a falvak, a község jövője biztosítva lesz.

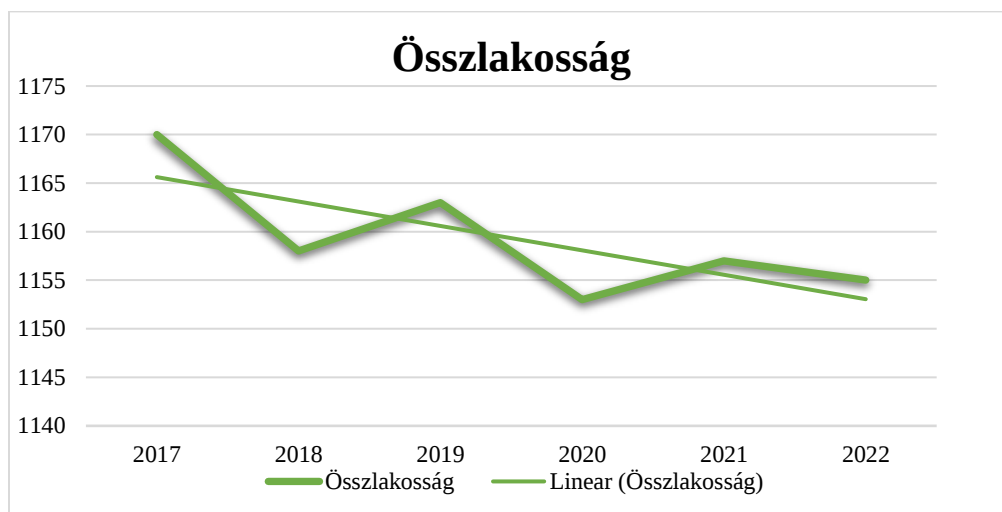
Általános iskolás gyerek édesanyjával beszélgetve, azt mondta el, hogy az oktatás minősége jó, bár az iskola felszereltsége hagy kívánnivalót maga után. De a pedagógusok felkészültek, empatikusok, és szeretettel nevelik, oktatják gyermekét. Óvoda és iskola a községközpontban van és Dályában, de az önkormányzat az gyerekek ingáztatásához iskolabuszt biztosít.

Az interjúalanyok több kihívást is említettek, amivel a községnek szembe kell néznie, mint pl. a munkahelyek hiánya, a fiatalok elvándorlása, valamint az infrastruktúra és a szolgáltatások színvonalának javítása. Nagyon jó beruházásnak tartják az önkormányzat épületének építését, mivel a régi épületben a ügyintézés nehézkes volt.

Fontosnak tartják az együttműködést a helyi vezetők és a lakosság között. Nagyon sok hiányosság van a község életében, de a válaszadók többsége bízik a község fejlődésében. Ehhez, mint már említettem elsősorban a lineáris infrastruktúra rendbetételét sürgetik, az oktatás minőségének javítását (az épület javítása, kirándulások, szakkörök alapítása, felszereltség javítása). A helyi vállalkozások támogatása, pl. kisebb adóteher viselése is, hozzájárulna a község fejlődéséhez. Gyakoribb rendezvények, amikor az emberek találkozhatnak, beszélgethetnek. Minden faluban alakítsanak ki sportolási lehetőségeket.

4.2 Demográfiai adatok

Kányád községhez, melynek községközpontja Kányád, 8 falu tartozik. Ezek a falvak Kányád, Abránfalva, Ége, Homoródszentlászló, Jásfalva, Miklósfalva, Székelypetek, Dálya és a községközpont Kányád. Először megvizsgáltam községszinten, hogy az utolsó 6 évben hogyan alakultak a demográfiai adatok.

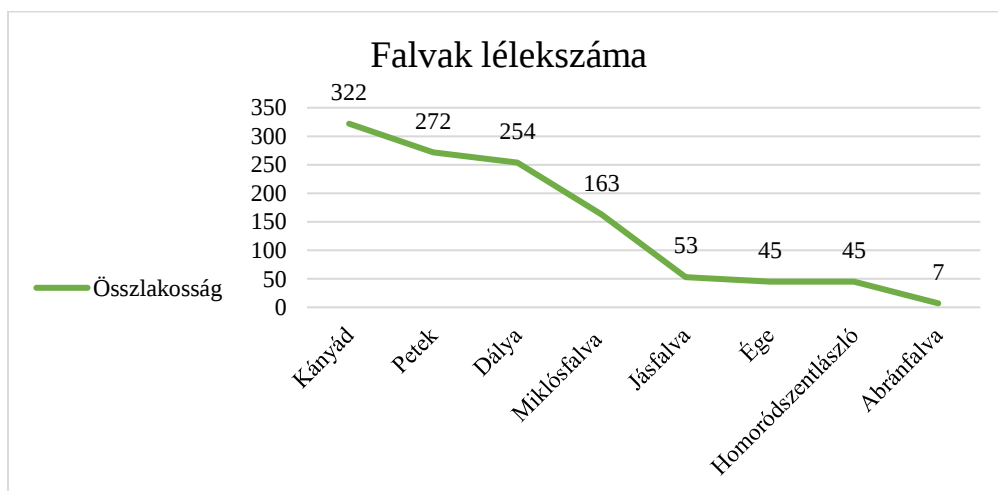

1. ábra: Demográfiai adatok községszinten (fő)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

Ahogy az 1. ábrán is jól látható a községben egy folyamatos csökkenő tendenciát lehet látni. Az elmúlt években 2%-os csökkenés figyelhető meg a község területén.

A községben Petek mindig is a második legnagyobb falu volt, azt szerettem volna megtudni, hogy ez napjainkban is érvényes-e még?

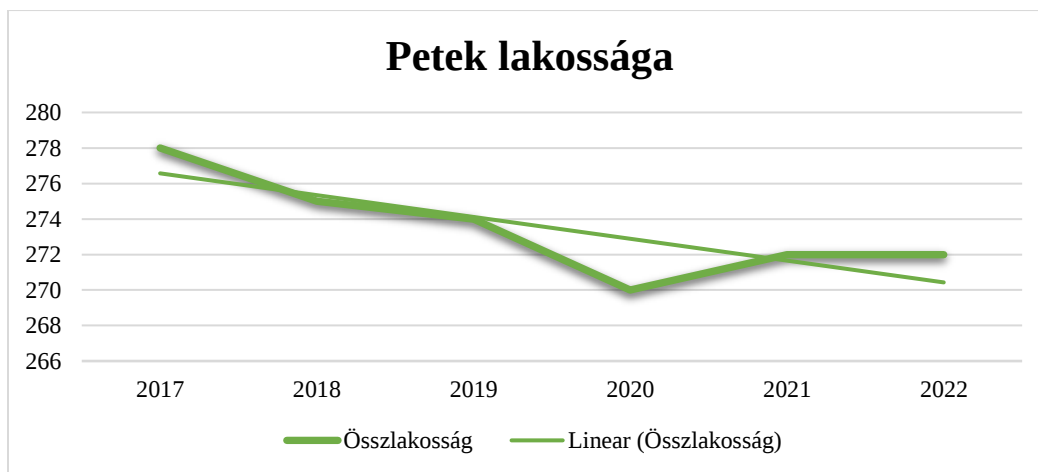

2. ábra: Kányád községhez tartozó falvak lakossága (fő)

Forrás: A Polgármesteri Hivatal adatai alapján

Mint látható a 2. ábrán, Kányád községhez tartozó falvak közül, még mindig Petek rendelkezik a legnagyobb lélekszámmal. A község összlakossága a 2022-es népszámlálási adatok alapján 1155 személy. (Román Statisztikai Hivatal)

A községen belül Petek, Kányád után a legnagyobb lélekszámmal rendelkező falu. Hogyan alakult lakossága az elmúlt években?

3. ábra: Petek lakosságának alakulása 2017-2021 között (fő)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

Ahogy a 3. ábra is látható, az elmúlt években közel 3%-kal csökkent a lakosság száma, ami ilyen apró településnél akár számottevőnek is nevezhető.

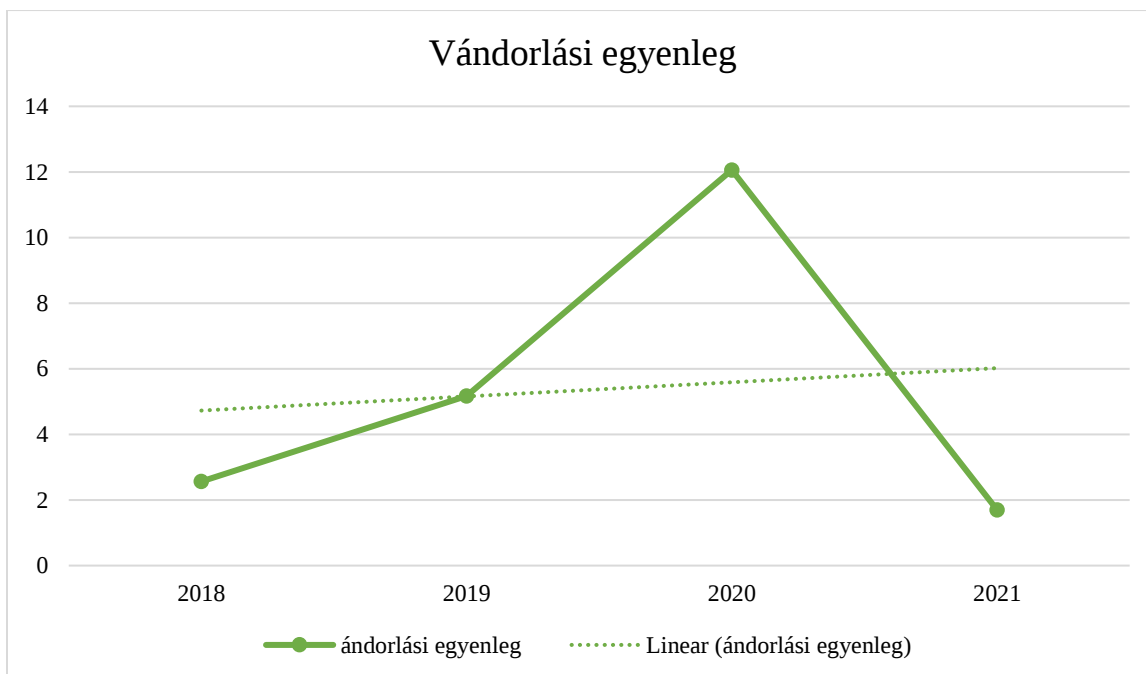
Az elmúlt 30 évben így változott a népességszám:

Év	1992	2002	2011	2021
Lakosságszám	319	319	279	272

1 táblázat: Petek népességének alakulása

Forrás: Polgármesteri Hivatal

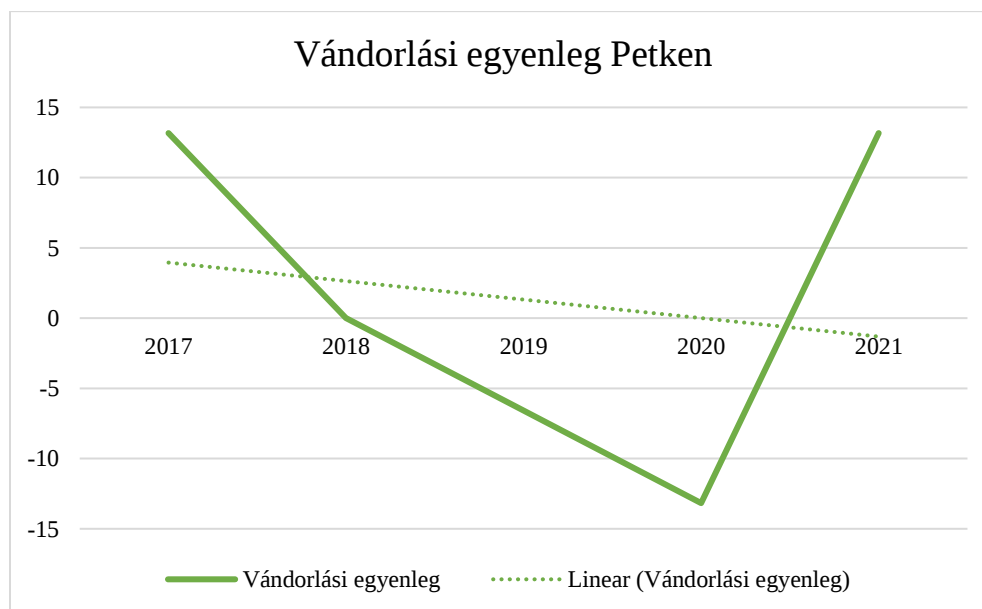
A 15%-os csökkenés okait elsősorban az előregedésben és az odavándorlás-elvándorlás arányaiban kell keresni.

4. ábra: Vándorlási egyenleg a községben (fő)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

Ahogy a 4. ábra is látszik, a községben az odavándorlások-elvándorlások aránya enyhe emelkedést mutat, ami pozitív. A 2017-es év azért hiányzik a diagramról, mert abban az évben a Hivatal adatai alapján ugyanannyian jöttek, ahányan elmentek a községből. (17 személy).

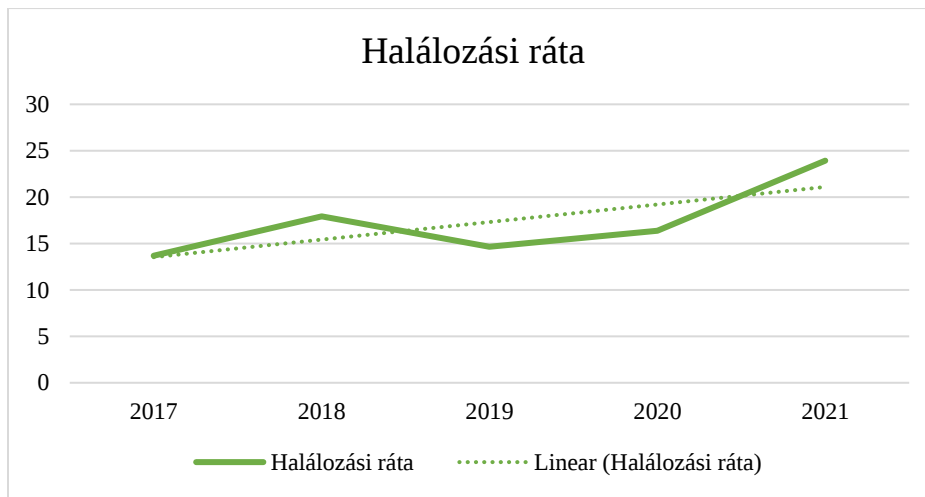
5. ábra: Vándorlási egyenleg Petken (fő)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

Bár a községben a vándorlási egyenleg pozitív tendenciát mutat, ahogy a 5. ábrán is jól látszik, ez a pozitív tendencia Petekre nem vonatkozik. Az enyhe emelkedés az utolsó évben a csökkenő tendenciát nem tudta megváltoztatni.

Szerte a világban, az egészségügy fejlődésének köszönhetően, nőtt az élettartam. Romániában ez csökkenő tendenciát mutat, jelenleg 75,13 év az országos átlag. A megyében enyhén magasabb 75,33 év. (INTERNET5)

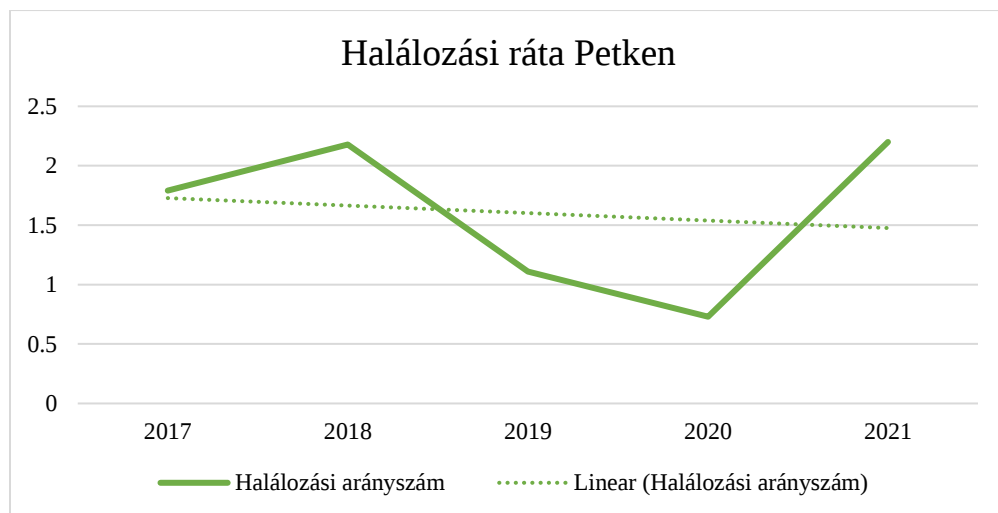
Halálzási arány szám a községben

6. ábra: Halálzási ráta a községben (db)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

A 6. ábra azt mutatja meg, hogy a községben az 1000 főre jutó halálzási ráta 2017-ben 13,69 fő, 2018-ban 17,94 fő, 2019-ben 14,66 fő, 2020-ban 16,37 fő, míg 2021-ben 23,93 fő. A vizsgált periódusban ez átlagosan 17,31 fő. Ha összehasonlítjuk a 2017-es és 2021-es évet közel 43%-os emelkedést tapasztalunk.

7. ábra: Halálozási ráta Petken (db)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

Ahogy látható a 7. ábrán, enyhén csökkenő tendenciát mutat Petken a halálozási arányszám.

Születések arányszáma a községben

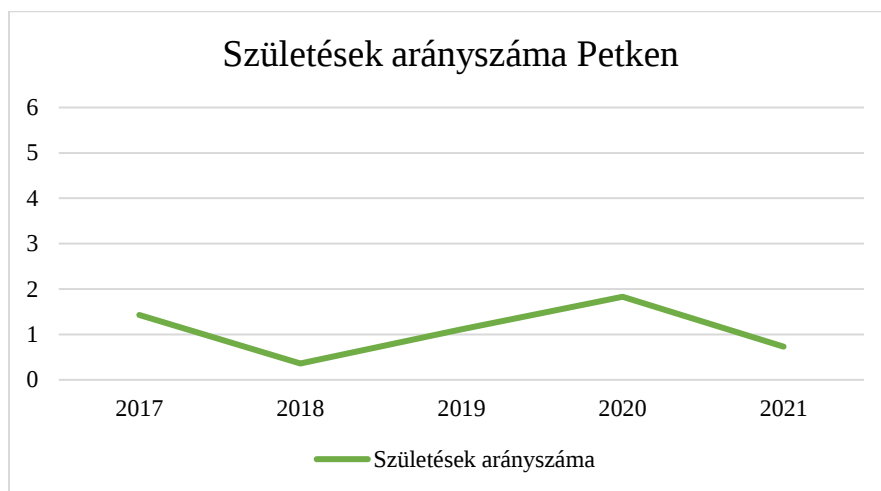

8. ábra: Születések arányszáma a községben (db)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

A 8. ábra bemutatja, hogy a községben az ezer főre jutó születések átlagszáma 12.2 gyerek. Ha összevetjük a vizsgált periódus két évét, a 2017-es és 2021-es évet 34%-os csökkenést látunk.

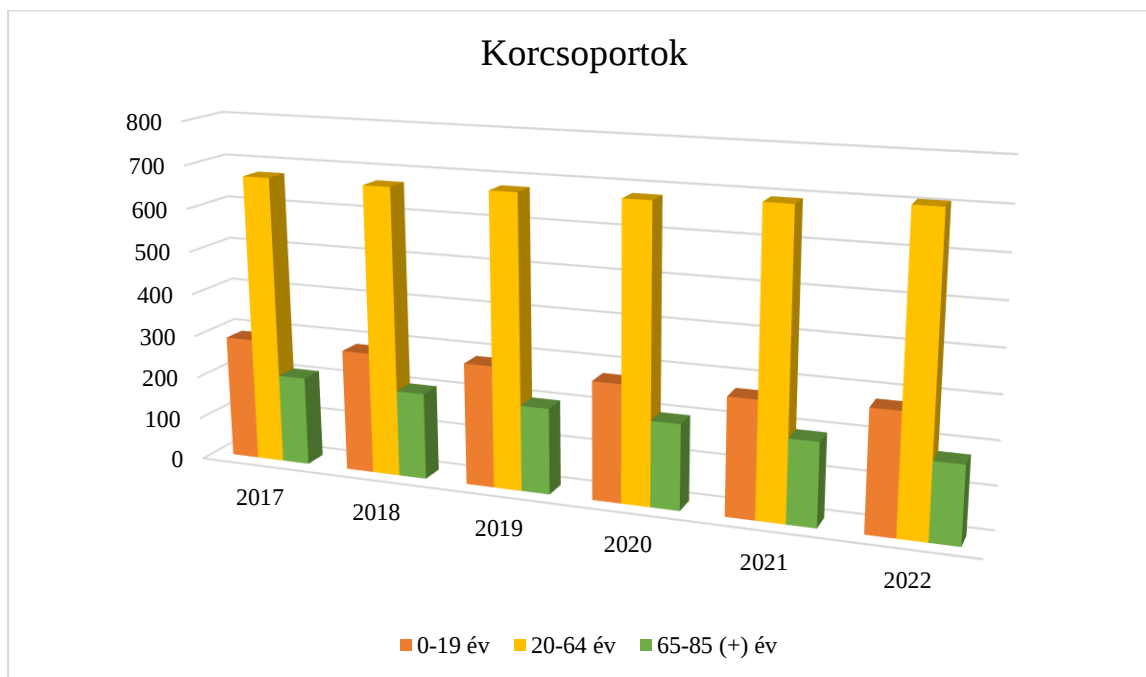
Születések arányszáma Petken

9. ábra: Születések arányszáma Petken (db)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

Amint a 9. ábra is látszik a vizsgált periódusban a száz főre jutó születések száma 1-2 gyerek.
Korcsoportos megoszlás

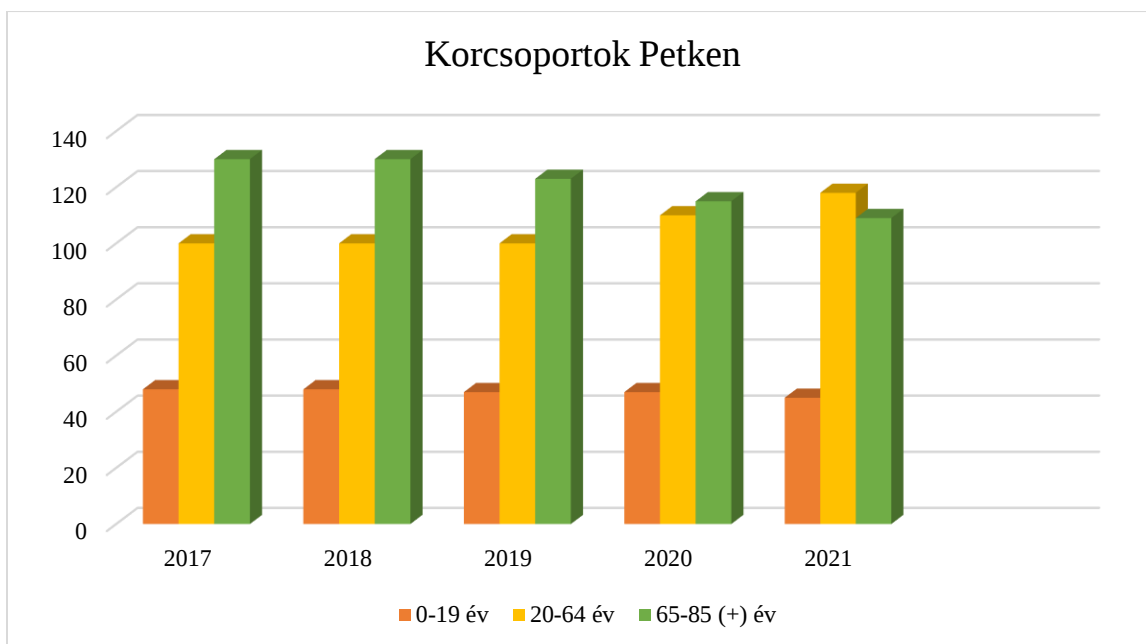

10. ábra: Korcsoportos megoszlás (fő)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

A 10. ábrán, a korcsoportos megoszlásban jól látszik, hogy az idősebbek aránya 15%, a gyerekeké 24%, míg az aktív felnőttek aránya 60%-os.

Korcsoporthoz tartozók Petken

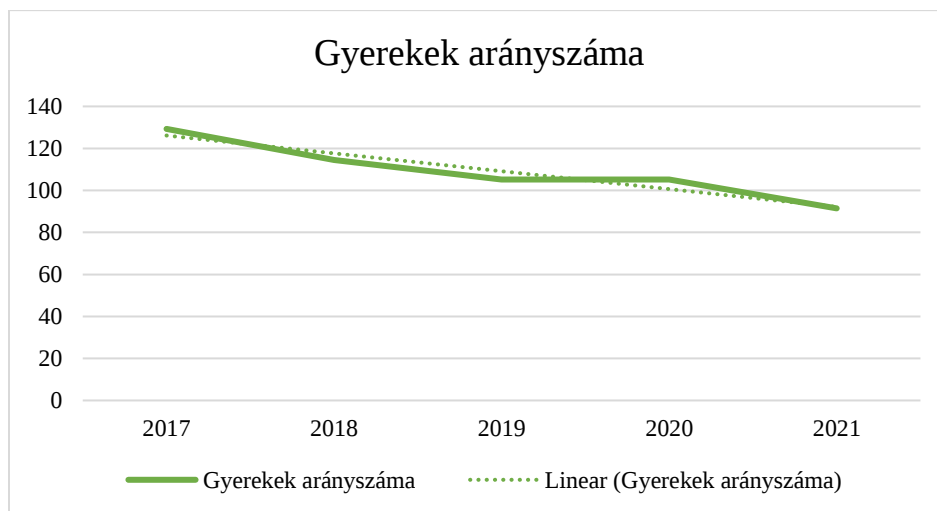

11. ábra: Korcsoporthoz tartozók Petken (fő)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

Ahogy látható a 11. ábrán, az utolsó két évben emelkedett az aktív korúak létszáma, bár a gyerekek létszáma inkább stagnál az elmúlt években, sőt enyhén csökkent is. 2017-ben az idősebb korosztály aránya 47%-os volt, míg ez 2021-re 40%-ra mérsékelődött.

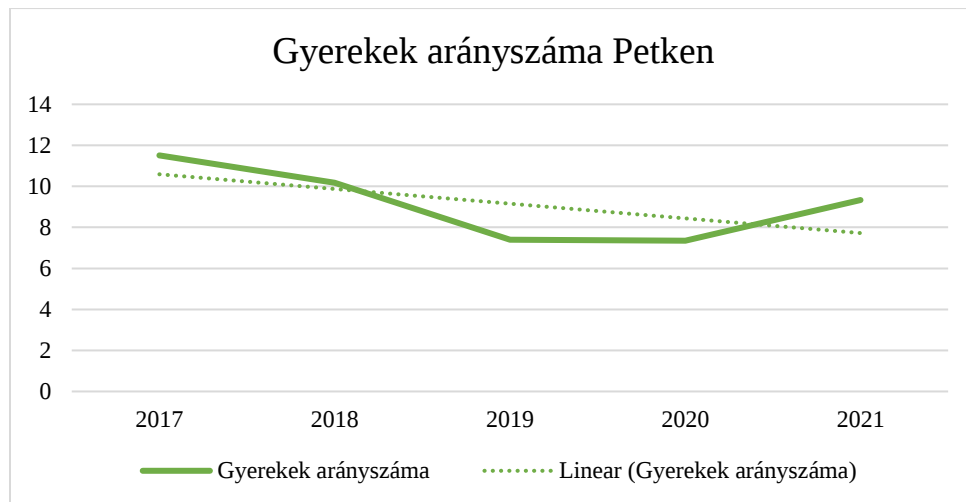
Kányában a Tóró Tibor Általános Iskola, míg Dályában egy elemi iskola működik. Az óvodás, iskolás gyerekek arányszáma (2-15 éves korig)

12. ábra: Iskoláskorú gyerekek arányszáma a községben (2-15 év gyerek/fő)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

Ahogy a 12. ábrán is látható a gyerekek arányszáma, folyamatos csökkenést mutat a községben. Összevetve a 2017-es és a 2021-es évet, azt látjuk, hogy közel 31%-kal csökkent a gyerekek arányszáma a községben. Petken pedig:

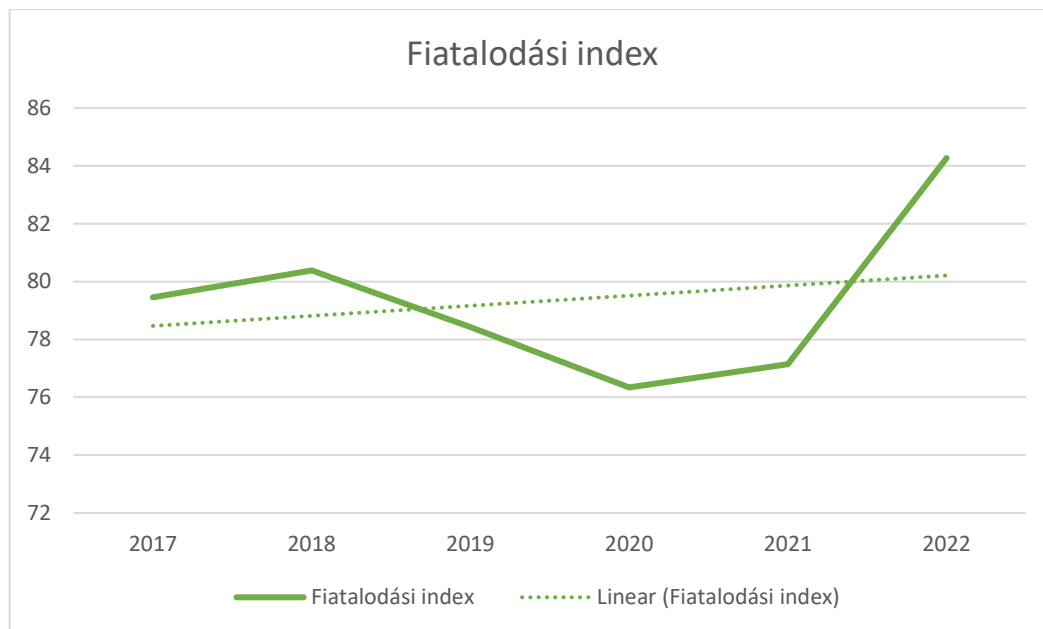

13. ábra: Iskoláskorú gyerekek arányszáma Petken (gyerek/fő)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

Ahogy a községben is, Petken is csökkenő folyamatnak lehetünk tanúi. 2021-ben 100 lakosra 9.34 gyerek jutott.

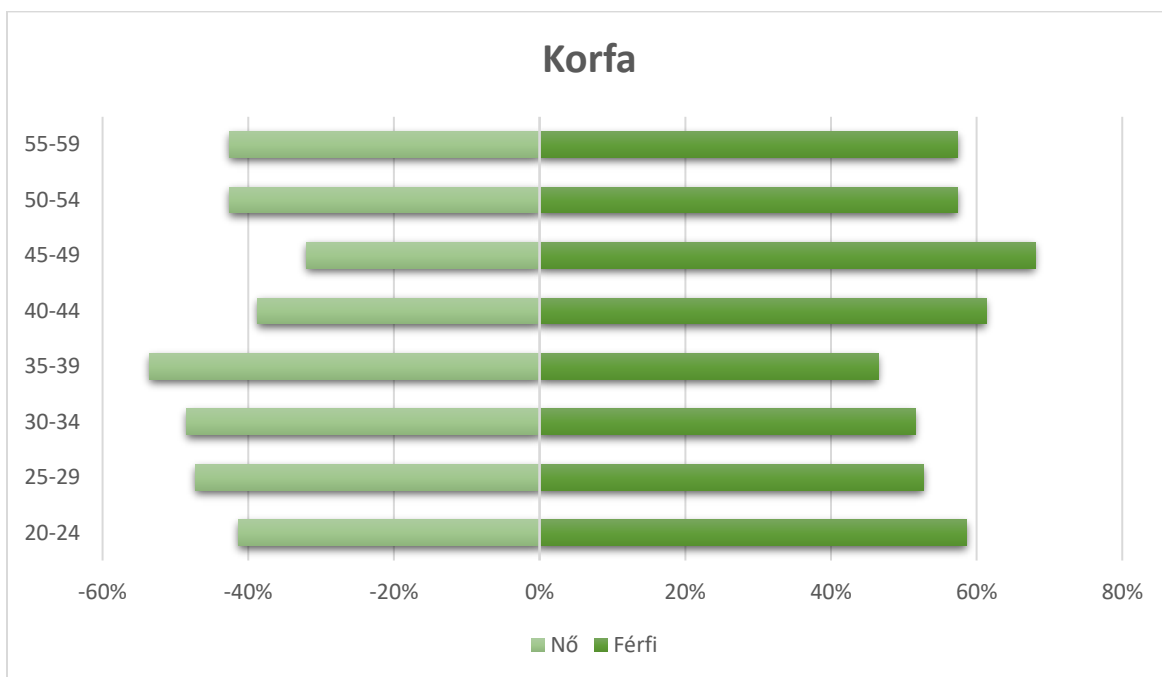
A községben, Kányádon, van háziorvosi és fogorvosi rendelő. Háziorvoshoz mindenki idejár, míg a fogorvost a tehetősebbek a városban keresik fel.

14. ábra: Fiatalodási index (fő)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

A vizsgált időszakban, ahogy a 14. ábrán is láthatjuk, a fiatalodási index (0-14 éves korosztályba tartozók/ 60 év felettiek * 100) közel 7%-al nőtt, ami azt vetíti előre, hogy a lakosság elöregedése stagnál. A 14 év alattiak és a 60 év felettiek aránya majdnem teljesen megegyezik. (2022-ben 193 gyerek és 229 60 feletti.)

15. ábra: Község korfa (fő)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

Ahogy a 15. ábra bemutatja a nem és kor szerinti megoszlást a községben, melyhez a legutolsó év, 2022 adatait vettem alapul. Megfigyelhető, hogy a községben többségben a férfiak vannak, az összlakosság 57,23%-át teszik ki. A korfa megmutatja, hogy túlsúlyban a középkorú és az idősebb korosztály van. A fiatalok száma alacsonyabb.

Népsűrűség fő/km²

Kányád község teljes területe 65,29 km². Jelenlegi lakosságának száma 1170, népsűrűsége 17,92 fő/km². Petek teljes közigazgatási területe 1791 ha, vagyis 17,91 km². Jelenlegi lakosságának száma 272, népsűrűsége 15,18 fő/km².

4.3 Infrastrukturális mutatók

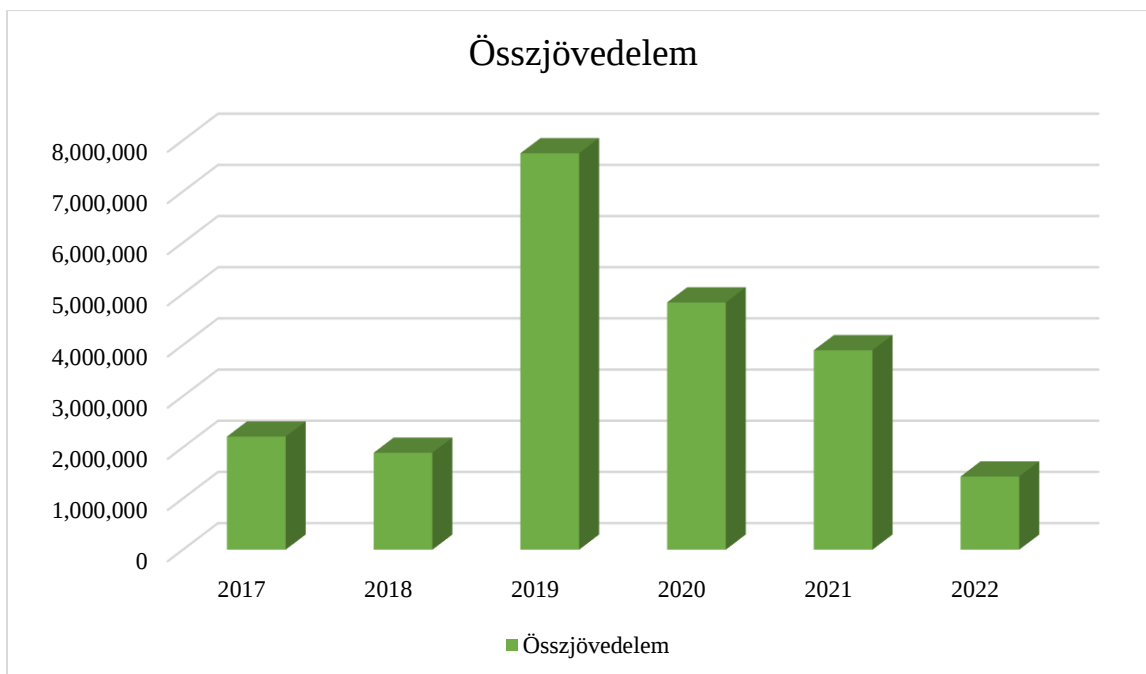
A községben Égében, Abránfalván és Székelydályán nincs vízhálózat. Székelypetken a Közbirtokosság 2015-ben bevezettette a vizet, de a vízgyűjtőt felszínhez közeli források táplálják, amelyek száraz időben elapadnak, így sokszor kevés a víz Petken is. A Polgármesteri Hivatal 2021-ben Égében sikeresen végzett mélyfúrásokat, találtak vizet. 2022-ben végeztek Petken és Dályába is, ekkor már sikeresen. Ezt már a Közbirtokosság finanszírozta, és ígéret van rá, hogy 2023-ban a falvak ivóvíz hiányát megoldják. Petken a vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 78%. Csatornahálózat, gáz nincs az egész községben.

Az út, amely döngölt földút, jelenleg felújítás alatt van, a Polgármesteri Hivatal a Megyei Tanácson keresztül (mivel 2000 lakos alatti település nem pályázhat) sikeresen megpályázták az út felújításához szükséges összeget. A szerződés szerint 2023 év végéig kell a kivitelezőnek befejeznie az utat.

A hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya a községben 51,8%. Kábeltévé még nincs kivezetve, a lakások parabola antennával oldják meg az internetet és kábeltévé.

4.4 Gazdasági mutatók

Mivel a község összlakossága nem haladja meg a 2.000 lakost, ezért a Polgármesteri Hivatal az Unió pályázati lehetőségeket csak több községgel összefogva, a Megyei Tanácson keresztül érheti el. Egy kevés lakosú, limitált erőforrásokkal rendelkező térségben az önkormányzatok szerepe sokkal hangsúlyosabb lesz. Az önkormányzat bevételeinek mutatói:

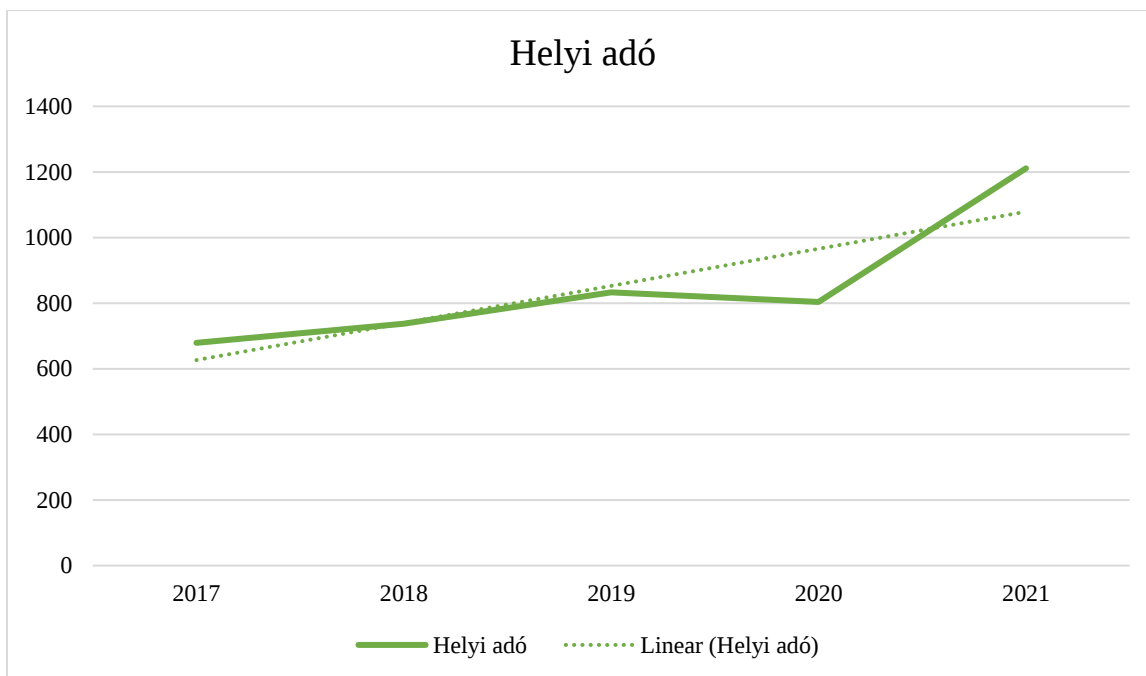

16. ábra: A Polgármesteri Hivatal összjövedelme (lej)

Forrás: Fejlesztési Minisztérium

A Hivatal a 2019-es évben kapott egy nagyobb összeget, egy új székhely felépítésére és az út javítására. A mostani épület egy közel 200 éves épület, amelynek a folyamatos karbantartása komoly anyagi nehézségeket okoz. Akkor készítettek egy közösségi sportpályát is, ahol folyamatosak a rendezvények. Nagyobb összeget támogatásokból, állami segítségből és pályázatokból remélhet.

Az önkormányzat helyi adóbevétele egy lakosra:

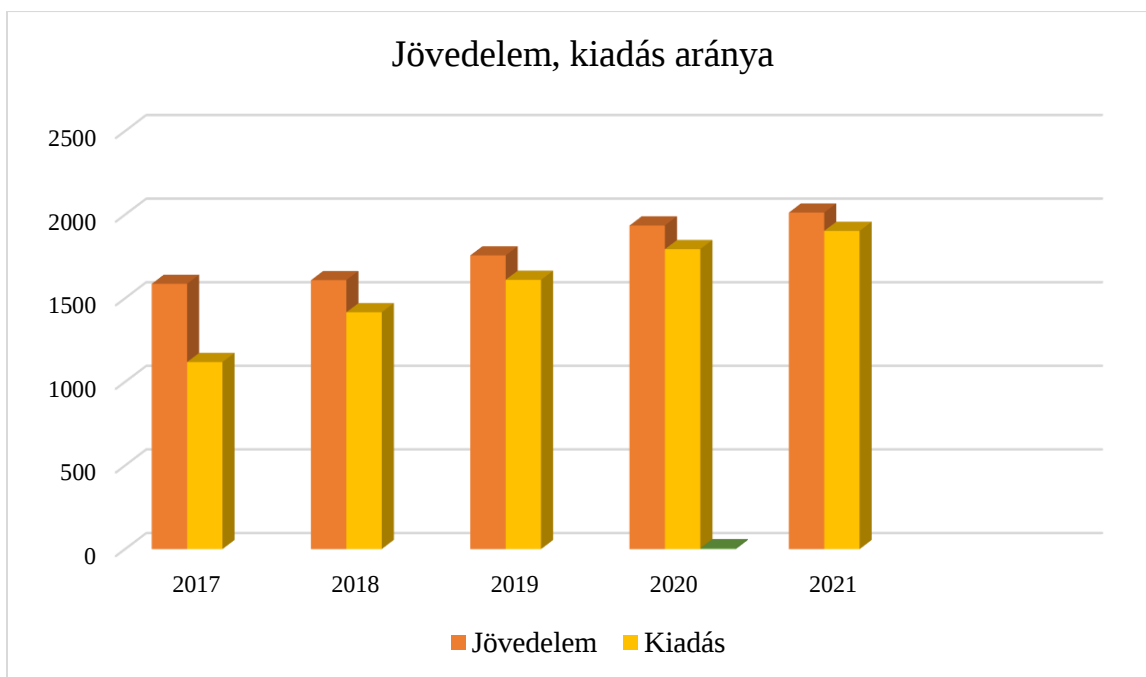

17. ábra: Helyi adó bevétel egy főre (lej)

Forrás: Fejlesztésiügyi Minisztérium

Amint látszik a 15. ábrán, a helyi adók és illetékek összege a vizsgált periódusban folyamatosan nőtt és az előrejelzések szerint még fog is.

Az egy főre eső jövedelem és kiadás alakulása

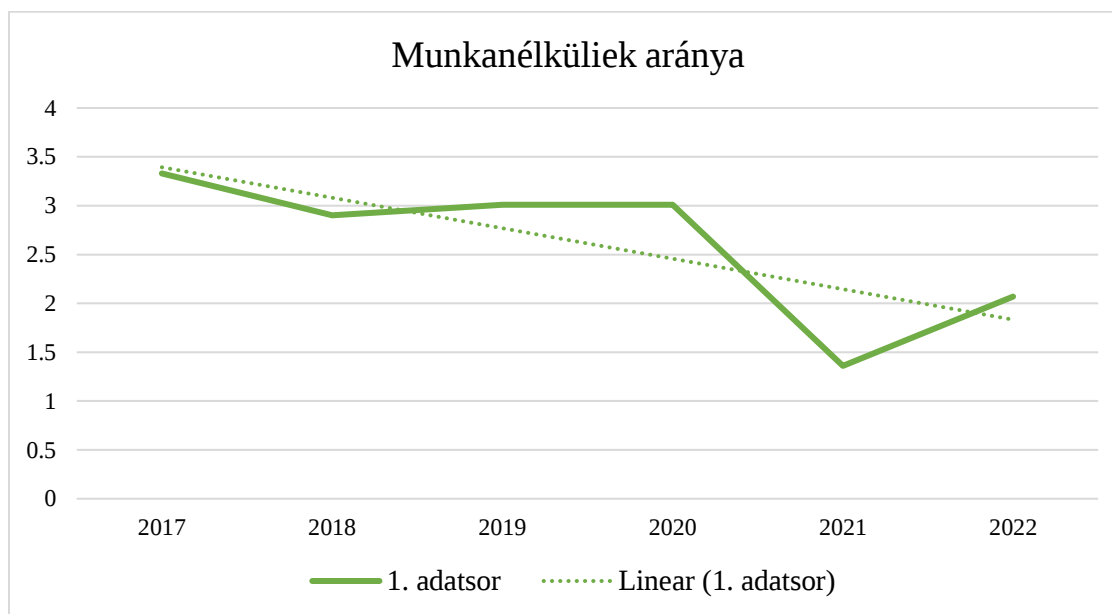

18. ábra: Jövedelem és kiadás aránya (lej)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

A 16. ábra azt mutatja meg, hogy a jövedelem a vizsgált periódusban egyetlen évben sem haladta meg a kiadás arányát, ami egy nagyon fontos gazdasági mutató.

Foglalkoztatottsági arány

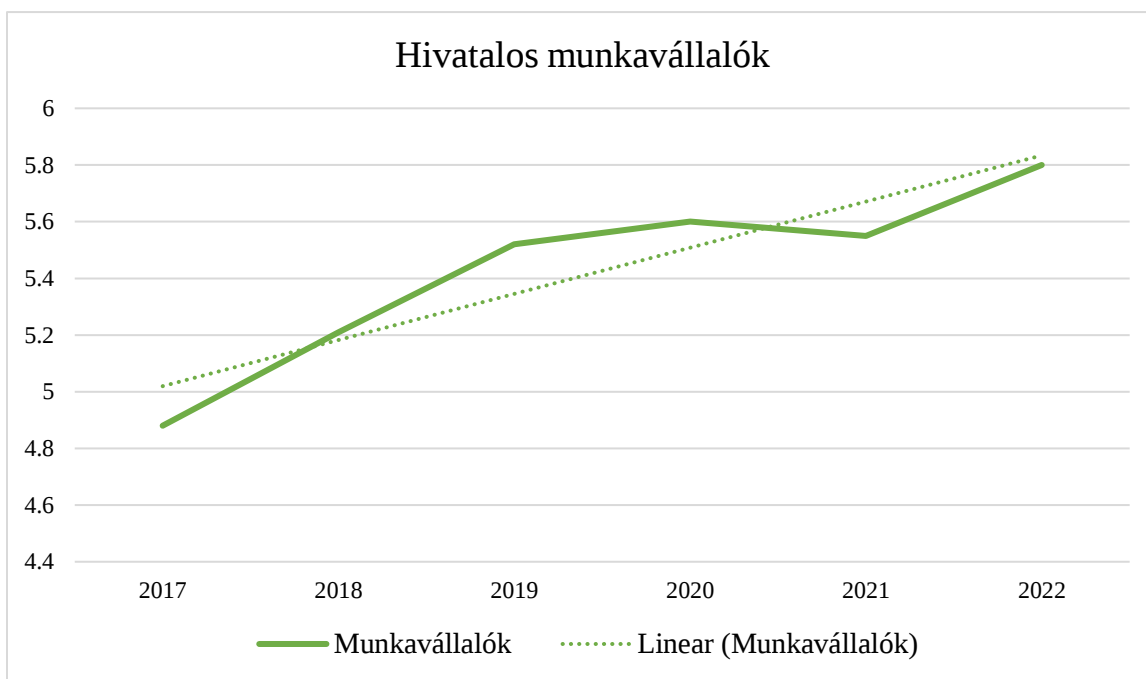
19. ábra: Foglalkoztatottsági mutatók (%)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

A munkanélküliek aránya csökkenő tendenciát mutat a 17. ábra alapján. A 2017-ben mért 3,33%-ról 2022-re 2,07%-re csökkent. Ha megnézzük a 2021-es adatokat, ott volt egy nagyobb csökkenés, majd 2022-ben újra emelkedett 0,5%-kal.

Szakemberek szerint 4% alatt nem is beszélhetünk munkanélküliségről. A község elmarad a megyei és országos szinttől is, ami pozitívum.

Hivatalos munkavállalók aránya

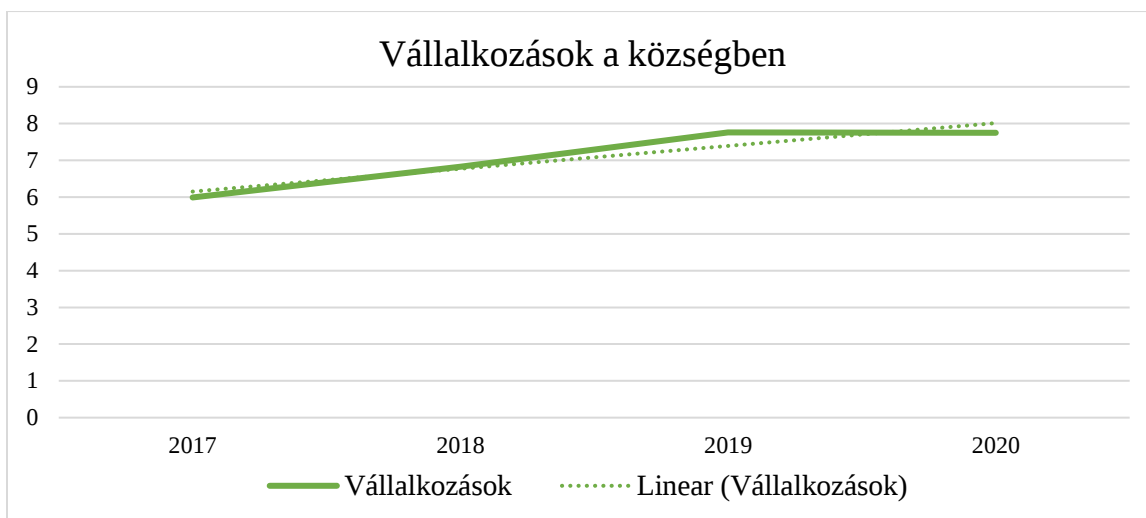

20. ábra: Hivatalos munkavállalók aránya (%)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

A hivatalos munkavállalók aránya (18. ábra) a községben a lakosság 8,45-9,47%-a. Ami nagyon kevés. 2 személy Kányádra (6 km), 1 személy Miklósfalvára (9 km), a többi Udvarhelyre (18 km) ingázik. A község nem tud munkalehetőséget biztosítani.

A regisztrált vállalkozások száma

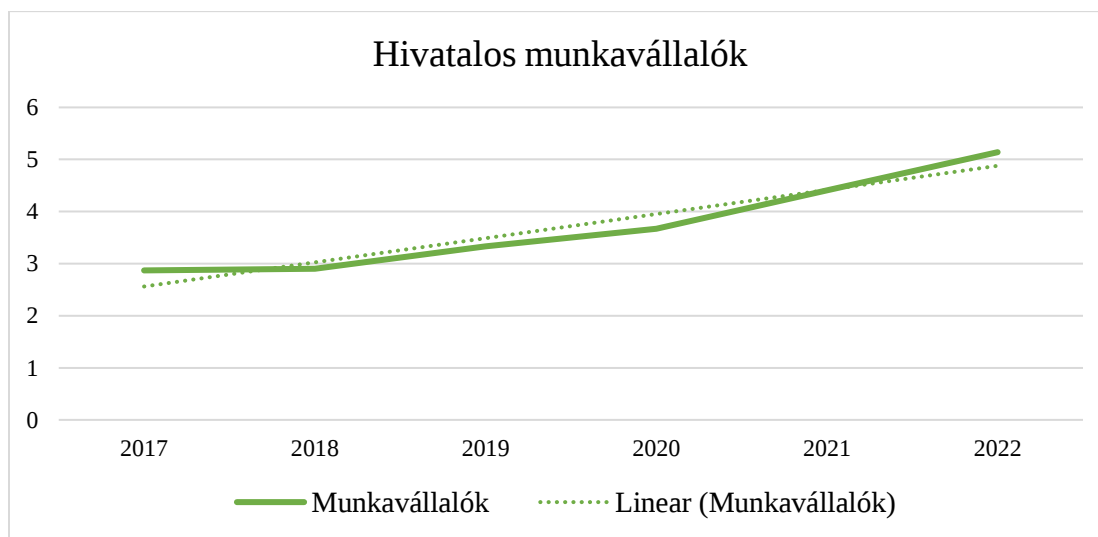

21. ábra: Vállalkozások száma a községben (db)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

A községben kiskereskedelmi vállalkozások működnek 2-3 személy foglalkoztatásával. (19. ábra)
1000 lakosra jutó vállalkozások aránya 2017-ben 5,9, míg 2020-ban ez az arány megemelkedik 7,76-ra.

Petken hivatalos munkanélküli, munkát kereső nincs. A hivatalos munkavállalók aránya így alakult:

22. ábra: Hivatalos munkavállalók Petken (%)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

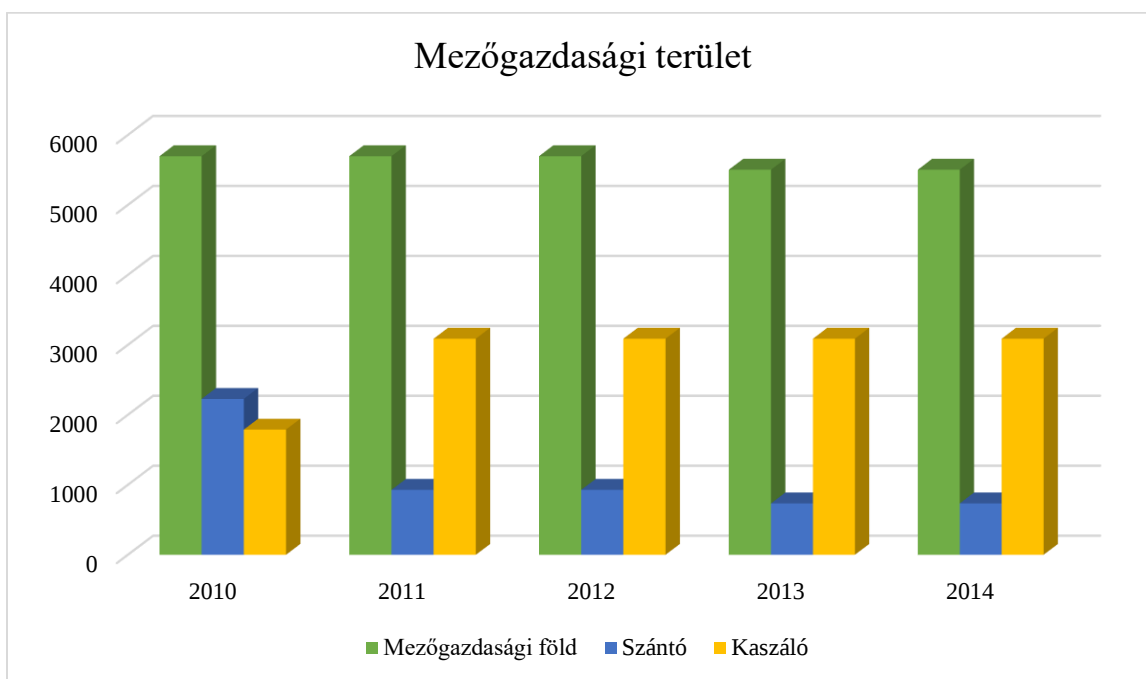
A 2017-2022 közötti időszakban a hivatalos munkavállalók aránya Petken nőtt, 2,87%-ról 5,14%-ra, (20. ábra) ami majdnem kétszerese a 2017-es munkavállalók arányának. A községre a gazdálkodás a jellemző, mindenki otthon termeli meg a szükségest, és az azon felüli termést eladja.

Petken sincs ez másképp. A falu lakossága önérzetesen vallja, hogy dolgoznak ők „látástól vakulásig”. A kemény munka azonban nincs megfizetve, a mindennapok túléléséért dolgoznak.

4.5 Mezőgazdaság

Először azt szerettem volna megtudni, hogy hogyan alakul(t) a földek aránya az elmúlt években. Főleg az érdekelt, hogy nőtt-e a szántóföldek aránya, hisz a lakosság több, mint 80%-a a földművelésből él.

Teljes terület megoszlása

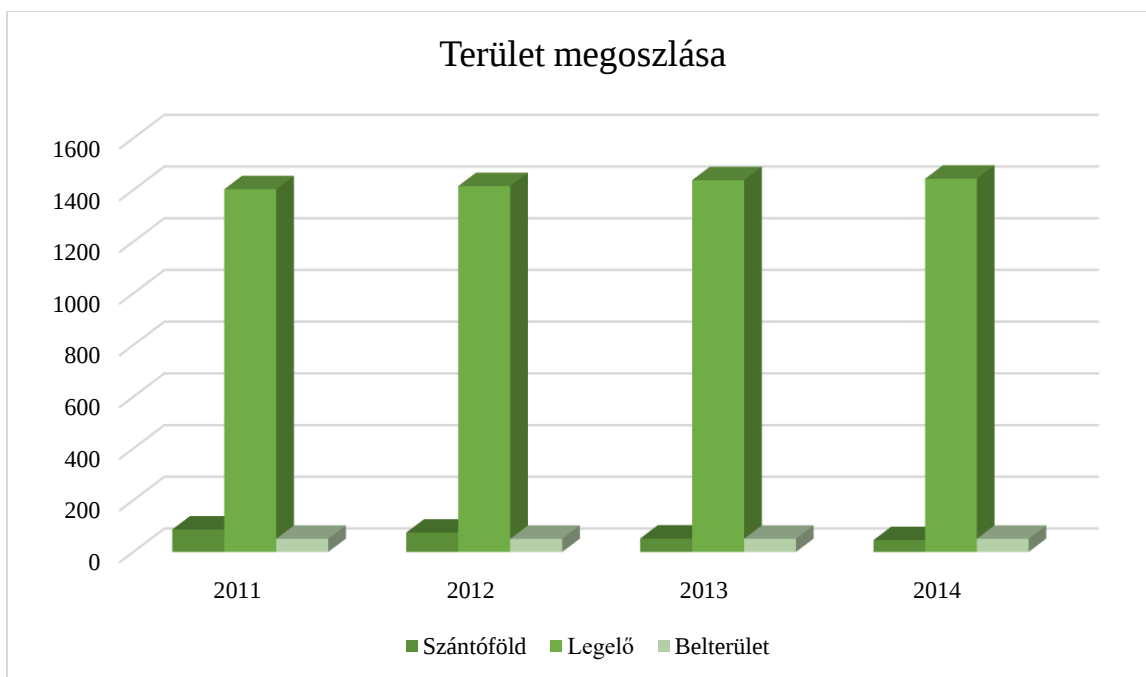

23. ábra: Mezőgazdasági területek megoszlása (ha)

Forrás: Román Statisztikai Hivatal

2014 után nincs adat a földekről, ugyanis a kataszteri nyilvántartás elkészültéig megszűnt az adatok frissítése. A 21. ábrán jól látszik, hogy a teljes mezőgazdasági terület 39%-a volt 2010-ben szántóföld. Ez 2014-re 13%-ra csökkent. Viszont nőtt a kaszálók aránya 31,4%-ról 54,22%-ra. Ebből is látszik, hogy az elsődleges mezőgazdasági tevékenység az állattartás. A teljes közigazgatási terület 29,4%-át teszik ki a legelők, amely a vizsgált periódusban nem változott. Nem változott az erdők aránya sem, 897 ha, amely a teljes terület 15,74%-a. A vízzel borított területek aránya sem változott, 55 ha, vagyis a teljes terület 0,9%-a. Érdekesnek találtam, hogy az építkezéssel elfoglalt területek 2 ha-ral csökkentek, 94 ha-ról 92 ha-ra.

Petken a teljes közigazgatási terület 1791 ha, amely így oszlik meg:

24. ábra: Területi megoszlás Petken (ha)

Forrás: Polgármesteri Hivatal

Ahogy a 22. ábrán is jól látszik, Petken is a szántóföldek aránya csökkent a legszembetűnőbben. 2011-től 4,85%-ról 2,56%-ra esett vissza, ami azt jelenti, hogy a szántóföldek közel fele négy év alatt nem lett megművelve. Ezzel szemben növekedett a legelők aránya 78%-ról 80,6%-ra. Az erdők érintetlenek maradtak a maguk 250 ha-jával.

Mint már mondtam, a megélhetés elsődleges forrása a mezőgazdaság, azon belül az állattartás. Szarvasmarhát tartanak elsősorban, de tartanak sertést és háziszárnyasokat is.

A községben nincsenek panziók, szálláshelyek. Turisztikailag nincsenek kihasználva a térség lehetőségei, ugyanis a faluturizmus egy nagyon jó lehetőség lenne a térség fejlesztésére.

5 Következtések, javaslatok

Tény és való, hogy sem a község, sem a falu munkalehetőséget nem tud kínálni. Ma a mezőgazdaság, az optimális feltételek megléte nélkül, nem kínál jó megélhetési lehetőséget. Sőt, akár ráfizetéses is lehet. Gondolok arra, hogy a faluban mind a mai napig az őstől örökölt tudás mentén dolgozzák meg a földeket. Ami amúgy nem baj. De kisebb, darabokban lévő 5 hektáros földeket megdolgozni nem gazdaságos. Hiányzik a hajlam is arra, hogy bővítsék földjeiket és megfelelő gépekkel szereljék fel gazdaságaikat. Eladni nem adnak el, venni nem tud a többség. Ez az állításom beigazolódni látszik, hisz az az 1000 főre jutó, kevesebb, mint 8 vállalkozás képtelen annyi munkalehetőséget teremteni, hogy az megfelelő legyen.

Az óvoda, iskola 2005-ben zárta kapuit. Lassan 20 éve nincs tanintézmény a faluban. Utolsó évben is 5 magyar és 10 roma gyerek járt az iskolába. A gyerekek egy része Kányádba jár iskolába, de ahogy az adatokból is látszott, Kányádon az egész községből 107 gyerek jár az iskolába. De általános iskoláskorú gyerek, 5-14 éves, 2022-ben 133 van. 26 gyereket ingáztatnak udvarhelyi iskolákba. Elmondásuk szerint a jobb lehetőségek, a jobb felszereltség és a meglévő versenyhelyzet miatt. „Ördögi kör” az iskola helyzete, hisz ha alacsony a gyermeklétszám nem kap támogatást fejlesztésre (kvóta rendszer van Romániában), ha nincs fejlesztés a szülők nem hagyják a gyerekeiket a községi iskolában. És igen, a fiatalabb családok, ha lehetőségük van, hajlandók beköltözni a városba, hogy a gyerekeik ott járjanak iskolába.

Nos, az nem is kérdés, hogy a lineáris infrastruktúra hiánya rányomta bélyegét nemcsak a falu, de a község életére is, és sokakat megakadályoz abban, hogy visszaköltözzenek a faluba. Van rá szándék - 5 udvarhelyi családot tudok, akik hazaköltöznének, de csak ha az utat megjavították. Kányádig még van aszfaltút, de nincs szennyvízcsatorna rendszer, nincs gáz. Az emberek leginkább az út felújítását várják. Ettől remélik a község és a falu életének fellendülését, hisz ez a megyei útszakasz a legrövidebb út Udvarhelytől Brassóig. Bár a víz több házba be van vezetve, de mivel felszíni források táplálják, ezek gyakran kiapadnak, ilyenkor pedig a „Felszeren” nincs víz. Vagyis, akik magasabban laknak, vagy távolabb, már komoly vízhiánnyal küszködnek. Ezt a vízvezetést 2015-ben a Közbirtokosság kezdeményezésére és anyagi hozzájárulásával tudták megoldani Petken.

A Polgármesteri Hivatal egy nagyon régi épületben folytatja tevékenységét, amelynek vagonszerű a felépítése, így nehézkes az ügyfélfogadás is. Az évek folyamán rengeteget javították, nem sok eredménnyel. Így 2021 szeptemberében, pályázati segítséggel nekifogtak egy új hivatal felépítésének a falu szélén. A területen egy multifunkcionális sportpálya is létesült 2019-ben egy

LEADER-program keretében. A sportpályán kézilabdázni, kosarazni, minifocizni illetve lábteniszezni lehet. Ez a sportolási lehetőség nagyon sikeres a falubeliek körében, maximálisan ki is van használva.

Az elmúlt években modernizálták a kultúrotthonokat, Petken és Dályában központi fűtésrendszert építettek ki, illetve tetőt javítottak. 2019-ben pedig felújították a kányádi és miklósfalvi kultúrházat javarészt saját anyagi forrásból, kisebb pályázatokkal.

Kányádban 2020-ban létrehozta egy fogászatot is, amelynek berendezési költségeit, gépparkját a Polgármesteri Hivatal biztosította.

2019-ben a PNDL program keretében a két legkisebb település, Homorodszentlászló és Abránfalva, aszfaltozott utat kapott, összesen 5,6 km-t 4 millió lej értékben.

2020-ban sikerült Kányád és Miklósfalva teljes vízvezetékét lecserélni, amely magába foglalta a új tartályok felszerelését, a pumpaház cseréjét illetve a teljes csővezeték cseréjét, így erre a két falura nem jellemző a vízhiány.

A 2016 -2017-es években Petken megépült a ravatalozó, amelyet teljes egészében a Közbirtokosság finanszírozott.

A falu és a község helyzetét látva, arra a következtetésre juthatunk, hogy bár a helyzet úgy demográfiai, mint infrastrukturális ellátottság szempontjából, mint a gazdasági-társadalmi helyzetet nézve igen rossz, de a van lehetőség a vidék fejlesztésére, van lehetőség a község, a falu helyzetének jobbá tételére.

A gazdasági fellendülés érdekében a kisüzemi forma ami működik a vidéken, az élelmiszer-feldolgozás és a kézműipar fejlesztése elsődleges fontosságot élvez. Amit javaslatként fogalmaznék meg, az az, hogy ezeket a kisüzemeket a helyi alapanyagok felhasználásával, hasznosításával működtessék. Nagyon fontos, hogy védjük vizeink minőségét, és figyeljünk az erdőgazdálkodás környezetkímélő voltára.

6 Összefoglalás

Úgy gondolom, hogy egy falu fejlettsége nemcsak a szép és nagy házaiban vagy a fejlett infrastruktúrájában mérhető, hanem abban is, hogy a falubeliek mennyire képesek kommunikálni egymással, mennyire nyitottak, mennyire hajlandók együttműködni, és mennyire segítőkészek egymással. A demokrácia, a fejlődés csak alulról építhető.

Létezik Erdélynek, főleg Magyarországon egy misztifikálása, él egy romantikus kép a Székelyföldről, az itteni termékekről, életről. Ez komoly lehetőség a turizmus fellendítésében, illetve a termékek promóciájában. Ugyanakkor ennek a misztifikálásnak negatív vetületei is vannak, hisz rejtve azt mondja ki, hogy a térség gazdaságilag elmaradott, a hagyományok tisztelete mindent felülír. Egy Hargita megyei településen való élet mindenkit mindenféle illuzióból kigyógyít. A régi közösségeknek leáldozott, újat kell építeni.

Amint láthattuk a községnek komoly lehetőségei vannak a fejlődésre, erre egyik lehetősége a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás mellett a faluturizmus. Hargita megyében viszonylag kevés a város, sokkal inkább vidéki térség, rengeteg aprófaluvál, eldugott zsákfaluvál melyek egyike szebb, mint a másik. Nemcsak Kányád község, Székelypetek áll nagyon rosszul úgy az infrastrukturális fejlesztésekkel, mint a demográfiai adatokkal, hanem a megye nagyon sok faluja.

Sokszor elhangzik, hogy a vidékfejlesztési munkához elsősorban és először ismeretre van szükség az adott térségről. Ismerni kell a megye, majd azon belül a község illetve a falu helyzetét több vonatkozásban, mint az infrastrukturális fejlettség, természeti adottságok, a demográfiai adatokig.

Dolgozatomban a községet mutattam be az elmúlt 30-40 év tükrében, tehát a rendszerváltás után. Látható, hogy a község fejlődése az elmúlt évtizedekben megrekedt, a 2010-es évek után látunk a fejlődés irányába mutató jeleket. A kutatás során bizonyítást nyert, hogy az községnek komoly infrastuktúrális fejlesztésre van szüksége, de ezalatt leginkább a vízszolgáltatást értik, a gázat nem. A közszolgálati infrastuktúra is fejlesztést igényel, úgy az oktatás, mint az egészségügy terén. A demográfiai adatok is lehangoló képet festenek, de megvan az esély a változásra. A feltárt adatok arra engednek következtetni, hogy a stagnálás után a község rálépett (apró lépetekkel) a fejlődés útjára.

Társadalmi összetétele heterogén, jelentős része magyar anyanyelvű, de jelen vannak a román és roma kisebbségek is. A község társadalmi élete nyáron aktívabb, amikor a falunapok vagy régebb az égi fesztivál került megrendezésre. A helyiek közösségi életének egy másik fontos része az egyházi élet, amely szintén fontos szerepet játszik a kulturális életben. A helyi társadalo viszonylag szoros

kötélékeket tart fenn egymással, és a közösségi élet jelentős része a családok, barátok és a szomszédok közötti kapcsolatokon alapul.

Az interjú során részletes képet kaptam a község aktuális helyzetéről és arról, hogy mely területen jelentkeznek lehetőségek a fejlődés megindítására. Ezek a mezőgazdaság, a turizmus, azon belül a faluturizmus. A jövőbeni tervek között szerepel a mezőgazdaság, a helyi vállalkozások fejlesztése, segítése. Ugyanakkor a község kihívásai közé tartozik a munkaerőhiány, a vidéki elöregedés és a községi infrastruktúra fejlesztése. Az interjúalanyok meglátása szerint fontos lenne az új munkahelyek teremtése, a helyi termékek támogatása és nagyobb célközönséghez való eljuttatása, a helyi turizmus fejlesztése.

A vidéken megélhetjük a természetközelséget, azt a természetközelséget, amely nem enged télen paprikát enni. Amikor az ember és a természet közé infrastuktúrát építünk, az urbanizáció veszélyeit is vállaljuk vele.

A Székelyföld egy viszonylag zárt közösség, amely alól Hargita megye és falvai sem kivételek. A vidékfejlesztő pedig csak úgy végezheti hitelesen a munkáját, ha alulról építkezik.

Úgy gondolom, hogy a községben és a faluban van potenciál, nemcsak a gyümölcstermesztés, de a *faluturizmus* és gasztropontok létrehozásával is.

Készítettem egy SWOT elemzést, amelyben azt vázoltam, hogy az adottságok és a külső környezet hatásai mennyire befolyásolnák a faluturizmus elindításának lehetőségét.

<i>Erősségek</i>	<i>Gyenge pontok, hiányosságok</i>
- a természet viszonylag érintetlen - domborzata lágyan tagolt - gyógynövényekben gazdag - a gazdálkodás hagyományos alapokon áll - a közösségek erős nemzeti öntudattal rendelkeznek	- közlekedési infrastruktúra leromlása, hiánya - önkormányzat krónikus pénzhiánya - a lakosság elszegényedése, az együttműködés hiánya, újdonságok iránti bizalmatlanság - civil társadalom gyenge fejlettségi foka
<i>Lehetőségek</i>	<i>Veszélyek, korlátok</i>
- a faluturizmus iránti érdeklődés növekedése - egészségturizmus honosítása - pályázati lehetőségek - a helyi közösségek alapvetően barátságos magatartása - az Internet lehetőségeinek kiaknázása	- közszolgálati rendszerek (gáz, víz) gyenge színvonala, vagy hiánya - a beruházások késése vagy hiánya - a népesség folyamatos elszegényedése, csökkenése

2 táblázat: SWOT- elemzés (saját szerkesztés)

A faluturizmusban az a jó, hogy viszonylag alacsony befektetéssel lehet elindítani a működtetését. Adott a lehetőség, hogy a város zajától, porától mentesen, csendben, nyugodtan lehet napokat eltölteni, pihenni, anélkül, hogy az üdülőhely forgalma zavarna. Ez a legalkalmasabb módja annak, hogy megismerjék a falu működését, kultúráját, életmódját. Természetesen a vonzás érdekében rendelkeznie kell valami egyedi adottsággal, ami természetitől egészen a mesterségesen létrehozottig bármi lehet. A község ilyen adottsággal nem rendelkezik, de közvetlen közelében (Kányádtól 5 km), Székelyderzsben ott a református erődítménytemplom, amely már rendelkezik ezzel az vonzóerővel. Kányád községben a hangsúlyt egy "Csináld magad!" programra lehetne tenni, amikor is tehénfejjel, kapálással, gyógynövénygyűjtéssel (és ezekből készült termékekkel) lehetne turistákat csalogatni.

A gazdasági fellendülés érdekében a kisüzemi forma ami működik a vidéken, az élelmiszerfeldolgozás és a kézműipar fejlesztése elsődleges fontosságot élvez. Amit javaslatként fogalmaznék meg, az az, hogy ezeket a kisüzemeket a helyi alapanyagok felhasználásával, hasznosításával működtessék. Nagyon fontos, hogy védjük vizeink minőségét, és figyeljünk az erdőgazdálkodás környezetkímélő voltára.

A személygépkocsi park 9 évet meghaladó átlagéletkora nagyon magas, így magas ezek környezetszennyező hatása is. Ez nemcsak a községre, általánosságban véve az egész megyére igaz. Így fokozódik ezek karbantartási és javítási költsége is. A közlekedés embert és környezetet károsító hatása itt is egyre jobban érzékelhető. Fontos lenne az úthálózat korszerűsítése (folyamatban van), bekötőutak kiépítése, a településeken belül a forgalom szétválasztása (pl. járdák építése a gyalogosforgalomnak).

Összességében megállapítható, hogy a község rendelkezik gazdasági potenciállal, azonban vannak fejlesztési területek, amelyekre fókuszálni kell a jövőben.

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani témavezető tanáromnak, Dr. habil. Bali Lóránt tanár úrnak azért a sok segítségért, tanácsért, türelemért, a folyamatos figyelmességért, melyek hozzájárultak ennek a szakdolgozatnak a létrejöttéhez.

Külön szeretném megköszönni a kányádi önkormányzat alkalmazottainak, a beszélgetéseket a témáról, az adatszolgáltatói készségességüket, a székelypetki és kányádi lakosoknak, akik időt szántak rám, és lelkesen, szeretettel beszéltek falujukról, községükről annak nehézségeiről és a fejlődési lehetőségekről.

Szintén köszönettel tartozom a családomnak, férjemnek és a fiamnak, azért a sok türelemért, támogatásért, mely lehetővé tette ennek a tanulmánynak a folytatását.

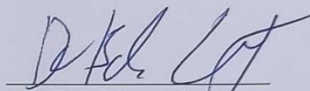
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A TARNAI-NYI-JANKÓ SAROLTA (név) (hallgató Neptun azonosítója: MG1XSV) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2022 év 05 hó 02 nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Tárkányi Jankó Sarolta
A Hallgató Neptun kódja: MGIX8V
A dolgozat címe: Kányád község és Székelyetek belső folyamatainak elemzése
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Fenntartható Turizmus Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023. év 05. hó 02. nap

Hallgató aláírása

7 A szakirodalom jegyzéke

Bodó Juliánna 2007. A terep, ahol élünk Antropológiai Elemzések, Csíkszereda Státus Kiadó

Dr. Vojtkori László 1997 Település- és területfejlesztés Udvarhely térségében (Regionális fejlesztési koncepció és területrendezési kerettanulmány) Székelyudvarhely

Incze Árpád 2001. A természeti környezet állapota a Székelyföldön *In* Székelyföld Munkacsoport: A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Csíkszereda

Orbán Balázs 1991 A székelyföld leírása Sepsiszentgyörgy, Európai Idő Kiadó

Székelyföld 2003. szerkesztette Horváth Gyula. Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja. Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó

Lőrincz József 2014 Székelypetki népballadák gyűjtötte: Lőrincz Ilona és Lőrincz József. Bevezető tanulmány és jegyzetek: Lőrincz József. Székelyudvarhely, Top Invest könyviadó.

Internetes források:

INTERNET 1: <https://kanyadkozseg.ro/>

INTERNET 2: <https://kanyadkozseg.ro/>

INTERNET 3: www.szekelyfold.ma/hirek/lesz-e-rezsicsokkent-es-kornyezetbarathulladekkezeles-szekelyfoldon

INTERNET 4: <https://szekelyfold.ma/szekelyfold/tovabbra-sem-lehet-beuzemelni-a-hargita-megyei-hulladekgazdalkodasi-rendszert>

INTERNET 5: <https://maszol.ro/kulfold/Eurostat-csokkent-a-varhato-elettartam-az-EU-ban-Romania-a-sereghajtok-kozott-van>

INTERNET 6: <https://www.marosvasarhelyiradio.ro/musorok/szekelypetek-a-megmaradasert-kuzdenek-i-resz/>

INTERNET 7: <http://csedoatila.blogspot.com/search/label/Sz%C3%A9kelypetek>

1	térkép: Kányád község és falvai.....	4
	Forrás: székelyhon. ro.....	4
1	táblázat: Petek népességének alakulása.....	17
	Forrás: Polgármesteri Hivatal	
2	táblázat: SWOT- elemzés (saját szerkesztés)	36

Az ábrák jegyzéke

1.	ábra: Demográfiai adatok községszinten (fő)	16
2.	ábra: Kányád községhez tartozó falvak lakossága (fő)	16
3.	ábra: Petek lakosságának alakulása 2017-2021 között (fő)	17
4.	ábra: Vándorlási egyenleg a községben (fő)	18
5.	ábra: Vándorlási egyenleg Petken (fő)	18
6.	ábra: Halálozási ráta a községben (db).....	19
7.	ábra: Halálozási ráta Petken (db)	20
8.	ábra: Születések arányszáma a községben (db).....	20
9.	ábra: Születések arányszáma Petken (db)	21
10.	ábra: Korcsoportos megoszlás (fő)	21
11.	ábra: Korcsoportos megoszlás Petken (fő)	22
12.	ábra: Iskoláskorú gyerekek arányszáma a községben (2-15 év gyerek/fő)	22
13.	ábra: Iskoláskorú gyerekek arányszáma Petken (gyerek/fő)	23
14.	ábra: Fiatalodási index (fő)	23
15.	ábra: Község korfa (fő)	24
16.	ábra: A Polgármesteri Hivatal összjövedelme (lej).....	26
17.	ábra: Helyi adó bevétel egy főre (lej).....	27
18.	ábra: Jövedelem és kiadás aránya (lej)	28
19.	ábra: Foglalkoztatottsági mutatók (%).....	28
20.	ábra: Hivatalos munkavállalók aránya (%)	29
21.	ábra: Vállalkozások száma a községben (db)	30
22.	ábra: Hivatalos munkavállalók Petken (%)	30
23.	ábra: Mezőgazdasági területek megoszlása (ha).....	31
24.	ábra: Területi megoszlás Petken (ha)	32

Ábrák internetes forrása:

1. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
4. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
6. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
8. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

10. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
12. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
14. ábra: http://www.dpfbf.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html
15. ábra: http://www.dpfbf.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html
16. ábra: http://www.dpfbf.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html
17. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
18. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
21. ábra: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

8 *Melléklet*

Az interjú kérdései:

1. Milyen lehetőségei vannak a helyi termelőknek, gazdálkodóknak és mik a legfontosabb mezőgazdasági termények a községben?
2. Hogyan értékeli a község infrastruktúráját, mint pl. az utak, az ivóvíz, az oktatási intézmény, az egészségügyi szolgáltatás állapotát?
3. Milyen intézkedések történtek az utóbbi években a község fejlesztésének érdekében?
4. Mit gondol, az önkormányzat felhasznál minden lehetőséget a község fejlesztése érdekében?
5. Milyen hagyományok és kulturális rendezvények vannak a községben?
6. Mit gondol, milyen lehetőségek vannak a fejlesztés érdekében?

A kányádi sportpálya

Fogászat Kányádban

A jelenlegi Polgármesteri Hivatal

A 137A jelzésű út

Forrás: <http://csedoattila.blogspot.com/search/label/Sz%C3%A9kelyetek>

Árpádszék Művelődési Ház

Forrás: <http://csedoattila.blogspot.com/search/label/Sz%C3%A9kelyetek>